

SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA III MAKARSKA 1963. BROJ 3

UGASIO SE ZEMALJSKI ŽIVOT PAPE IVANA XXIII

Zadnji časovi njegova mučnog umiranja pokazali su posve jasno kako umiru sveci, a na usnama umirućeg pape više puta je zatitrao njegov velebni životni program: ljubav, mir, koncil, sjedinjenje, misije. Umro je papa ljubavi, mira, jednostavnosti, dobri papa Ivan. I dok se kroz vjekove bude ponavljala riječ: »Više valja gledati ono što nas sjedinjuje nego ono što nas razdvaja«, čut će se i tvrdnja: To nas je naučio Ivan XXIII. Vođen Duhom Božjim svratio je on obnovljenu Petrovu lađu k svim lukama svijeta nudeći neusiljeno, prijazno, poštujući svačije uvjerenje, dragocjeno blago Kristove nauke. Prateći njegove želje, misli i djela ljudi su u njemu prepoznavali ne samo Poglavara Crkve nego Glavu cijelog čovječanstva, kojoj je glavna zadaća bila da svima, a osobito onima koji trpe, donese sreću, radost i mir.

Poglavar anglikanske crkve kazao je da je Ivan XXIII bio najveći kršćanin XX stoljeća. Zato su za njim i reformatori prvi put spustili zastave na pola koplja, zato protestanti izjavljuju da je ovo prvi papa za kojim i oni plaču. Bio je on i otac i majka i brat. Zato tolike suze i takav plač. Zato sažalnice sa svih, ama baš sa svih strana svijeta, zato toliki proglasi nacionalne žalosti nad njegovim gubitkom. I čini se da nijedan čovjek nije tako osjetljivo dirnuo uši i srce čovječanstva kao ovaj seljački sin ispod Alpa.

Utro je put razumijevanju i boljim danima, otškrinuo vrata nade strahujućem čovjeku, uvidio da je glas vremena glas Božji, započeo veličanstveno djelo pomirenja vođen Kristovom »da svi budu jedno . . ., ljubite neprijatelje svoje«.

Silno elastičan kad je u pitanju bilo nešto od sporednog značenja a isto tako i uporan kad se radilo o obrani načela, Ivan XXIII je otvorio novo poglavlje povijesti Crkve. Posljedice njegovih zahvata čovjek našega milenija neće moći sagledati. Poduzeo je put povjesnih razmjera.

Tom dragom, dobrom Ocu najljepše ćemo se zahvaliti i najbolje odužiti ako budemo išli njegovim stopama.

DR JOŽEF POGAČNIK
pomoćni biskup ljubljanski

Član radnog odbora ILO-a, urednik slovenskog dijela »Službe Božje«, Dr Jožef Pogačnik imenovan je 14. veljače o. g. od Sv. Oca naslovnim biskupom frenopoljskim i pomoćnim biskupom ljubljanske nadbiskupije.

Biskupsko posvećenje obavio je na Cvjetnu nedjelju, 7. travnja, u ljubljanskoj katedrali zagrebački nadbiskup Dr Franjo Šeper uz konkonsekratore senjskog biskupa Dra Viktora Burića i mariborskog biskupa Dra Maksimilijana Držečnika.

Neka veliki svećenik bude posrednik vječnoga spasenja! Neka njegov život bude Bogu mio! Neka njegova služba bude plodonosna u pomirenju ljudi s Bogom!

UDIO VJERNIKA U SV. MISI

Neposredno prije pretvorbe drži misnik obje ruke nad žrtvenim darovima i moli Gospodina da umilostivljen primi »ovaj prinos naše službe i sve svoje obitelji«, tj. prinos samoga misnika sa cijelim klerom što ga okružuje i svih prisutnih vjernika, odnosno čitave Crkve Božje. Iza pretvorbe ističe misnik u molitvi zvanoj anamneza da se celebrant i čitav kler koji je oko njega, ali i čitav puk Gospodnji, koji je sakupljen kod sv. žrtve, sjeća muke, smrti, uskrsnuća i uzašašća Gospodinova. Zato su u starijem dijelu reda i čina mise sve molitve sastavljene u množini. Misnik ne žrtvuje i ne moli samo u svoje ime, nego u ime svih prisutnih vjernika i cijele Crkve. S tim je u vezi misnikov poziv, upravljen vjernomu puku iza prikazanja: »Orate fratres ut meum *ac vestrum sacrificium* acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.« Taj poziv nije, kako bi to mogao možda netko pomisliti, upravljen samo asistenciji, đakonu, subđakonu, klericima, ministrantu, nego zaista svim prisutnim vjernicima. Zato npr. u

starom zagrebačkom obredu taj poziv glasi: »Orate fratres et sorores...«. Dosljedno tomu u množini su sastavljene sve kolekte, »tajne« i popričesne molitve, kao i sva predslovlja koja sačinjavaju uvod u misni kanon.

Kod prinošenja, dakle, novozavjetne žrtve sudjeluje, svaki na svoj način, i svećenik i čitav vjerni puk. Svećenik nastupa u ime Kristovo kao posrednik između Boga i vjernika, a isto tako i kao predstavnik vjernika pred Božjim licem. Ali i vjernici imadu kod prinošenja svete žrtve aktivnu ulogu. Oni nisu samo pasivni i nijemi gledaoci i slušaoci, kao da u kazalištu, kinu ili na televiziji gledaju neku dramu i slušaju neku operu ili koncert. Njihova funkcija nije u tome da pasivno prisustvuju sv. misi, da samo »slušaju« sv. misu. Vjernici treba da kolektivno i aktivno sudjeluju u samom služenju svete žrtve koju svećenik u njihovo ime prinosi na oltaru. Praksom od nekoliko stotina godina uvriježio se, doduše, običaj, da vjernike kod tihe mise zamjenjuje ministrant, a kod pjevane mise da njihovu ulogu preuzimlje pjevački zbor, smješten daleko od oltara, na suprotnoj strani crkve, iznad ulaznih vratiju. I nije ostalo samo kod ove prostorne udaljenosti od žrtvenika i vjernika. Pjevački su se zborovi sve više i sadržajno udaljivali od oltara. Njihovo je pjevanje postalo često više neka artistička ekshibicija nego sudjelovanje u liturgiji. Tako je to bilo u velikim opatijama, katedralama i dvorskim crkvama. U malim seoskim i gradskim crkvama počelo se »pod misom« pjevati pobožne pučke popijevke na živom narodnom jeziku, jer ni seoski ni prosječni gradski svijet nije znao latinski. Isprva su te popijevke bile više ili manje nadahnute liturgijskim duhom, ali su se tijekom vremena sve više udaljivale od liturgije i prerasle u pučku pobožnu liriku koja je pošla svojim kolosijekom. Sve je to, kroz nekoliko stoljeća, dovelo do stanja u kome se danas nalazimo. Misnik služi sv. misu ko doltara, leđima okrenut vjernicima. On čita sve, što je nekad čitao đakon i subđakon, kao i ono što bi trebali da pjevaju vjernici i pjevački zbor. Vjernici pri tom jedva što znadu o onomu što misnik kod oltara moli — u njihovo ime. Služenje sv. mise postalo je tako, *via facti*, isključiva stvar stećenikova. Vjernici vide samo ceremonije kojima je misa okružena i slušaju što pjevači ili pjevačice tamo gore na koru, iza njihovih leđa, pjevaju o ptičicama, o suzama i različitim uzdisajima. Ili čitaju iz svojih ah-oh-molitvenika ili »Iskrica« (ako ih imaju). Ili mole, svaki za sebe, možda i

zajednički, križni put i krunicu. Ili se naprosto pobožno dosađuju. Da se tom pobožnom dosađivanju stane na put, da se vjernici za vrijeme mise nekako zabave, da kolektivno sudjeluju kod mise, sve se više — osobito pod utjecajem protestantizma — uvodilo pjevanje pučkih pobožnih popijevaka na živom narodnom jeziku. Ustvari se time vjernike još više udaljilo od oltara i od sv. mise kako se ona služi na oltaru. Ali, budimo konkretni. Na konkretnom ćemo primjeru najbolje uočiti ta dva kolosijeka koji se nikad ne mogu sastati: sv. misu kako je misnik služi kod oltara i uobičajeno pučko pobožno pjevanje kod mise. Uzmimo kao primjer prvu nedjelju Došašća.

Sv. misa počinje introitom koji je uzet iz ps. 24, 1—4:

O Gospode, dušu svoju k tebi podižem,
U tebe se, Bože, uzdam, ne bilo me stid!
Nit slavili protivnici slavlje nada mnom!
Ne stide se oni, što se u te uzdaju.
Pokaži mi, o Gospode, svoje putove,
Nauči me da po tvojim hodim stazama!

U pristupnoj molitvi (kolekti) moli misnik Gospodina da nas izbavi od pogibli naših grijeha koje nam prijete, te nas, oslobođene, svojom zaštitom privede spasenju, o kome govori sv. Pavao u poslanici Rimljanima 13, 11—4: »Braćo, već je doba da se probudimo, jer je naš spas bliže sada, nego kad povjerovasmo. Noć je odmakla, a približio se dan...« Treba, dakle, nastavlja sv. Pavao, da se u svome životu ugledamo u Gospodina Isusa Krista, da živimo kao po danu. Ova se misao odrazuje u gradualu gdje se ponavlja 3 i 4 stih ps. 24, značajan za ovu nedjelju:

Ne stide se oni, što se u te uzdaju, Gospode!
Pokaži mi, o Gospode, svoje putove,
Nauči me da po tvojim hodim stazama!

Evanđelje po Luki 21, 25—31 donosi Isusovo proročanstvo o njegovu drugom dolasku: »Pokrenut će se nebeske sile i tada će vidjeti Sina čovječjeg gdje dolazi na oblacima s velikom moću i slavom. Kad se ovo počne događati, obrabrite se i podignite svoje glave, jer se približuje Vaš otkup... Kad vidite da se ovo događa, znajte, da je blizu kraljevstvo Božje.« Gospodin će Isus i kao Sudac svojim vjernicima biti Spasitelj. Ovo je evanđelje u uskoj vezi s ps. 24 koji se na prvu nedjelju Došašća moli u introitu, gradualu i kod prikazanja. Pouzda-

nje, ufanje i nada u blizi dolazak Spasiteljev, to je centralni motiv prve nedjelje Došašća, a ne strah pred sudnjim danom i pred paklom. Ako nas, možda, asocijacija i navede na misao o paklu koji čeka tvrdokorne grješnike, ona u stilu liturgije odmah ustupa mjesto sjećanju na primarnu Kristovu funkciju kod prvog, kao i kod drugog njegova dolaska: na funkciju Spasitelja svijeta. Zato Crkva moli kroz čitavo Došašće u matutinalnom himnu:

Božanska Riječi, rođena iz krila Oca Vječnoga,
Što rodi se od Djevice, kad vrijeme bi da spasiš svijet,
Rasvijetli naše pameti, zapali srce ljubavlju,
Da tašt užitak ostave, nebeske slasti okuse.
Kad potom dođeš, Suče, sve zle da u oganj oboriš,
I milo svoje odane pozoveš, da ih okruniš,
Ne pusti da nas vitlaju oluje tamnog plamenja,
Već daj nam Boga gledati i rajsku slast uživati.

Tu nema straha ni trepeta, tu nema bojazni pred paklenim mukama, pred vječnim ognjem, tu nema škrguta zubi prokletnika, o čemu na prvu nedjelju Došašća tako rado i često propovijedaju propovjednici, ukoliko uopće propovijedaju o ovom evanđelju, a ne o nekoj drugoj temi, koja sa Došašćem nema nikakve veze.

Nadovezujući na Spasiteljeve riječi u evanđelju »ohrabrite se i podignite svoje glave, jer se približuje Vaš otkup« opetuje se u antifoni za prikaz ps. 24, 1—3:

O Gospode, dušu svoju k tebi podižem,
U tebe se, Bože, uzdam, ne bilo me stid!
Nit slavili protivnici slavlje nada mnom!
Ne stide se oni, što se u te uzdaju.

U »tajnoj« molitvi moli misnik Gospodina da nas svete Kristove tajne svojom neizrecivom moću očiste, te očišćeni uzmognemo doći do njihova izvora.

Pričesna se antifona sastoji od 13. stiha 84. psalma i glasi:

Zemlju svoju, Bože, pomiluj, iz sužanjstva vrati narod svoj!

Ta se antifona nekad pjevala kao refren ili odgovor vjernika iza svakog stiha 84. psalma što ga je *schola cantorum* pjevala za vrijeme pričesti vjernika. Evo čitavog psalma:

Zemlju svoju, Bože pomiluj, iz sužanjstva vrati Jakoba.
Prosti zloću svome narodu i sve grijehe pokrij njegove.

Jarost svoju, daj, zaustavi, i ublaži gnjev svoj žestoki.
Povrati nas, Bože, spase naš, srdbu svoju na nas prekini.
Zar ćeš dovijek na nas srditi se, srdbu svoju hranit na sva koljena?
Daj nam opet život, Gospode, puk Tvoj s tebe da se raduje.
Milošću nas, Bože, obasjaj, podari nam svoje spasenje.
Da poslušam Bog što govori: on govori mir svom narodu,
Svetim svojim da se nikada grijehom više ne okaljaju.
Blizu spas je bogobojaznim, nek na zemlji čast ti prebiva!
Istina da milost susreće, pravda i mir da se pomire,
Istina iz zemlje da nikne, pravednost da s neba pogleda.
Gospod će nam biti milostiv, zemlja će nam plod svoj donijeti.
Pred njim ide pravica, spasenje su njegvi koraci.

To je psalam izrazito adventskog raspoloženja. U izvornom je tekstu predposljednjeg stiha riječ o Božjoj dobroti koja će dati da zemlja, materijalna palestinska zemlja, donese svoj plod. Sveti oci i liturgija daju ovomu stihu prenesen smisao: djevičanska zemlja simbolizuje Blaženu Djevicu, koja će nam po Božjoj dobroti darovati svoga Sina, Gospodina našega Isusa Krista.

U popričesnoj molitvi moli misnik milosrdnoga Boga da doličnom počašću dočekamo Božićnu svetkovinu koja se približuje.

Što od svega toga po propovijedima, po molitvenicima i po pjesmaricama koje se nalaze u rukama naših vjernika, ulazi u duše kršćana kad prisustvuju sv. misi na prvu nedjelju Došašća? Neću otvarati onih molitvenika i pjesmarica u kojima se nalazi mnoštvo pjesama što ih naši cecilijanci s pravom nastoje ukloniti. Imam pred sobom pročišćenu pjesmaricu »Slava Bogu«. U njoj je na str. 93. naglašeno da donosi izbor najljepših pjesama što ih je hrvatski narod do sada stvorio i da one najbolje pristaju uzvišenosti i svetosti službe Božje, kojoj su u prvom redu i namijenjene. Od općih popijevaka koje se pjevaju mjesto Ordinarija mise kroz cijelu godinu, bez razlike liturgijskih vremena, navedene su samo dvije: »Gospodine Bože živi« i »Pred Božanstvom tvojim«.

Misna popijevka »Gospodine Bože živi« imade u toj pjesmarici kitice za *Kyrie eleison, Gloria in excelsis, Credo, Sanctus, Benedictus.* Trostruki »Gospodine smiluj se« s tropima,

kao i ostali dijelovi, preuzeti su iz Citare oktokorde 1701, odnosno 1723. »Slava« glasi u cijelosti: »i na zemlji mir svim ljudma, dobra volja svim u grudma, nek te hvale svi živući, Bože Oče svemogući.«[1]) Prvo »Vjerovanje« imade tri kitice po dva retka:

Vjerujem u Boga iz sveg uma svoga,
Nama, djeci svojoj, oca milosnoga.
I u njegva Sina jednorođenoga,
Za spas duša naših na križ propetoga.
Vjerujem u Duha, Boga velikoga,
Po kojemu zače Djeva Sina svoga.

---

[1]) Uz ponešto slobodan prijevod *Gloria in excelsis* »I na zemlje bud mir ljudem ki goder su dobre volje« (I/277, II/300, III/225) donosi Citara oktokorda slobodnije parafraze za Došašće (I/32, II/60, III/43), za Božić (I/131, II/152, III/107), za Uskrs (I/236, II/254, III/163) i za druge dane (I/279, II/301, III/226). O tim prepjevima veli Jerolim Korner u svojoj — nažalost nedovršenoj i neobjelodanjenoj — radnji o hrvatskim popijevkama u Citari: »I na zemlje bud mir ljudem« jest parafraza slavospjeva »Gloria in excelsis Deo«. Sam original je plastična, ritmička molitva koja u gradaciji pojedinih uzvika daje posebnu glazbu, punu poleta i sugestije. Ova parafraza, međutim, tu gradaciju sputava sa širim ritmom i neprestanim ponavljanjem zaziva »Bože Otec vsemogući . . .«. Nasuprot, adventska varijacija »jest vapaj za Otkupiteljem, koji izvire iz spoznaje Kristove veličine i ljudske bijede. Taj vapaj biva sve jači prema koncu pjesme, što snažnije dolazi do izražaja tužaljka o ljudskoj nevolji u uvjerljivosti jednostavnih slika i zvučne glazbe, dosljedno provedene u osmercima . . . Ova adventska pjesma s priprostim, pučkim tonom, što zvuči na iskrenu i spontanu molitvu vjernoga puka koji u Došašću čeka dolazak Gospodnji, ima toliko nenametljive uvjerljivosti, da je možemo smatrati pravom umjetninom«. Uskrsni *Gloria* počinje u Citari »stihovima o anđeoskom slavospjevu koji se razlijeva zemljom u slavu 'Sunca cijeloga svijeta', a zatim iznosi Isusov život uz glazbu osmerca, ne uvijek pravilnu, običnim, svakidašnjim riječima bez žara i poleta. Stihovi su pisani tehnikom hrvatske narodne pjesme, ali su daleko od njenog unutrašnjeg ritma i naglaska«. Božićni *et in terra pax* »odiše prirodnom svježinom nadahnuća i osvaja nas istinskom poezijom božićne noći. Kako razabiremo iz prvih kitica, pjesnik se inspirirao na liturgijskom izvoru . . . Ova popijevka nije usiljena parafraza, nego individualno proživljavanje božićnog ugođaja u atmosferi liturgije. Jednostavnost slika slijeva se u miran, uzvišen sklad ritma i srokova, u sklad svečanog i zanosnog mira betlehemske noći. Treba prigovoriti . . . Ipak su dobri stihovi u znatnoj većini sa svojom konačnom poentom, tako da možemo govoriti o općenitom dojmu vrijedne crkvene popijevke. Njezin je pjesnik doista zaslužio da se njegovi stihovi još i danas miješaju s božićnim zvonima«.

Drugo je »Vjerovanje« (bez oznake odakle je uzeto) sasvim kratko:

Vjerujem u Boga Oca svemožnoga,
Stvoritelja neba i na zemlji svega.[2])

Na *Sanctus* treba da se pjeva samo: »Svet, svet, svet i presvet svemogući Gospod Bog Sabaot«.

Poslije podizanja predviđena su dva moteta. Prvi se odnosi na presvetu hostiju, a drugi na krv Isusovu: »Zdravo budi Isusovo pravo tijelo preblaženo, začeto od Duha Svetog i porođeno od Marije Djevice. — Tople suze rosite sad za krv prolivenu, te Isusa prosite, žrtvu za nas mučenu.«

Druga bi misna popijevka od 5 kitica imala da zamijeni čitav misni Ordinarij. To je po biskupu Vrhovcu uvedena, s njemačkog na kajkavski prevedena, a zatim na štokavski prekrojena popijevka *Vor Deiner Majestät*. Da navedemo samo prvu kiticu:

Pred Božanstvom tvojim padamo sada,
Sav kršćanski kleči, moli se rod
I k nebesim pjesme, molitve sklada
Da odmnijeva silni nebeski svod.
Čuj molbe nam, Bože, sad glas,
Daj tješi nas, spasi sve nas.
Nek milosti tvoje sveti sad plamen
Sav kršćanski puk tu obaspe. Amen.

Slijede slične kitice za *Gloria, Credo*, prikazanje, *Sanctus*.

---

[2]) Citara oktokorda ima 7 različitih prepjeva Vjerovanja. »Ja vjerujem v Boga Otca prezmožnoga, Stvoritela neba i na zemlje vsega« (I/280, II/302, III/227) jest, po Jerolimu Korneru, »loša varijacija nicejsko-carigradskog vjerovanja. Nicejsko-carigradsko Vjerovanje jest ritmička proza širokog, svečanog tona... Tekst u Citari, pretočen u omeđene i odsječene šesterce ponekad nepravilnog ritma, a često u nepravilnim srokovima, djeluje kao loša verzifikacija, a ne kao sadržajna, ritmička molitva. Kratki šesterci, već po samoj građi, ne odgovaraju uzvišenom i velebnom sadržaju«. Druga varijanta parafraze nicejsko-carigradskog Vjerovanja »Ja vjerujem vu jednoga Boga« »bez plastičnog je izraza. S glazbene strane — na granici proze — djeluje kao crkvena pouka, a ne kao duhovna pjesma«. O prepjevima »Verujem vu Boga ki je bil od veka« (I/37, II/65, III/46), »Vjerujem vu Boga Otca prezmožnoga« (I/132, II/153, III/108) s pripjevom »Verujem, valujem«, »Verujmo Boga jednoga« (I/283, II/305), »Verujmo vsi Boga« (I/172, II/199, III/135), »Veruj v Boga, Otca tvoga« (I²216, II/278, III/172) kaže Jerolim Korner da su »prilično zvonki, ali neplastični«.

Zatim je naveden priličan broj »euharistijskih« popijevaka koje su određene za pjevanje iza podizanja. Ima u njima dogmatskih, i ne sasvim nevinih, besmislica, kao što je npr. ova:

Tabernakul prijestolje je Tvoje,
Božje srce prijestolje je moje (Ko noć šutiš).

Ili: Koje li čudo pred nama biva,
Isus, gle, rajski ostavlja kras... (S rajskih visina).

Bez obzira na nezdravi subjektivizam koji bukti u nekim »euharistijskim« stihovima, ne bismo li morali iz naših crkava ukloniti bolećivu erotiku kao što je ova:

O da mogu kao Magdalena — svete noge Isusu oprati!
O da mogu, ko ljubljeni Ivan — na Isusa glavu
naslanjati!

Svatko može, Božjom pomoću, poput vječnoga svijetla pred Isusom plamsati i biti tabernakul, pa Isusa u svom srcu i životu dan i noć čuvati, biti i Christophor i Theophor, bez ovih nemogućih i neplodnih pseudomističkih uzdisaja.

Nije li još gore kad crkvom odzvanja »odazov«:

Odzivam se, Isuse, jer ti mene zoveš, jer ti mene hoćeš.
Dolazim ti, Isuse, jer ti mene tražiš, jer ti mene paziš.
Gledam u te, Isuse, jer ti mene tješiš, jer ti mene
krijepiš.
Ljubim tebe, Isuse, jer ti mene ljubiš, jer ti mene žudiš.

Odgovaraju li ove i slične popijevke zahtjevu Sv. Oficija u indultu od g. 1960. da imadu dati barem smisao liturgijskog teksta misnog Ordinarija? Smiju il se, prema tomu, pjevati kod mise *in cantu*?

Od adventskih popijevaka koje bi imale nadomjestiti liturgijski Proprij donosi spomenuta pjesmarica:

Zlatnih krila anđela si, Bože, k meni poslao —
Ptičice lijepo pjevaju, ob noć na gnijezda sjedaju —
Evo ide čas, kad minut će jad, jer zore sja već kras —
O Marijo, ti sjajna zornice, na nebu modrom zlatna
zvjezdice —

O mladice Djevo Marijo, divan li je cvjetak tvoj —
O rumena zoro jasna, Božjeg sunca Majko časna —
Raduj se grade Nazaret, u tebi niknu krasan cvjet —
Zdravo Djevice Bogorodice ,ti si lijepi cvijet.

Ove popijevke, preuzete iz Citare oktokorde, dobrim dijelom zapravo i nisu adventske, nego Marijanske. One predstavljaju kajkavsku duhovnu liriku 17. i 18. stoljeća sa štokavskim zakrpama 19. i 20. stoljeća. Čast izvornim i prenapravljenim napjevima ovih popijevaka. Ne dirajući ni problematičnu tvrdnju da su ti napjevi i tekstovi »narodni« pitamo samo nije li njihov sadržaj, u relaciji prama liturgijskim misnim obrascima adventskog bogoslužja, više nego siromašan? Koncepcija im nije liturgijska. Uvjetovana je duhom i shvaćanjem kakvo je bilo pred 300 godina.

I dok se misni obrasci u Došašću razvijaju u pravcu klimaksa, te na 4. nedjelju Crkva kliče u introitu »Rorate coeli desuper et nubes pluant Iustum« ,a na badnjak u mirnom pouzdanju nagoviješta: »Hodie scietis quia veniet Dominus et mane videbitis gloriam eius« — čitav je ovaj repertoar aliturgijske lirike ispunjene samo zlatnim krilima, suzama, modrim nebom, zlatnim zvjezdicama, rumenom zorom, krasnim cvijetom, ptičicama koje lijepo pjevaju, a ob noć u gnijezda sjedaju . . . Što, dakle, daje vjernicima cijeli taj adventski repertoar u liturgijskom smislu?

Kad bismo se mogli zaustaviti kod Božića i drugih svetkovina liturgijske godine, pa kod redovitih nedjelja, i sve isporediti s misnim obrascima, vidjeli bismo da je sve to dobro zamišljeno, ali za pjevanu misu — liturgijski govoreći — promašeno. To su *passus extra viam*, stramputice koje vjerni puk ustvari odvode od sv. mise kako je misnik služi kod oltara. U svetoj je misi i vjernicima, a ne samo svećeniku, namijenjeno časno mjesto i častan udio. Nećemo ovdje ponavljati sve ono što su rimski biskupi, počevši od sv. Pija X pred 60 godina, do današnjega pape Ivana XXIII, rekli u prilog aktivnog sudjelovanja vjernika u sv. misi. Spomenut ćemo samo najnoviji indult Sv. Oficija od g. 1960. prema kojemu se i mi Hrvati ubrajamo među one — za sada još rijetke — narode koji mogu misni Ordinarij u pjevanoj misi pjevati na svom živom narodnom jeziku. Zašto, dakle, da se služimo zastarjelim surogatima koji su, možda, »omiljeli«, ustvari samo uobičajeni, ali ne postizavaju ono bitno što treba da pružimo

našim vjernicima: aktivno sudjelovanje u pjevanoj misi. To je sudjelovanje za sada još ograničeno na misni Ordinarij. Prije ili kasnije to će ograničenje pasti i vjernici će moći, u zajednici s pjevačkim zborom, sa svećenikom sudjelovati u pjevanoj misi pjevanjem ne samo Ordinarija, nego i Proprija mise. To nije utopija. To je životna zbilja koja imade svoj osnov u samoj strukturi sv. mise. Da to nije revolucija? I jest i nije. Jest, to je »revolucija«, to je veliki obrat u relaciji prema današnjem nenormalnom stanju. Vratiti vjernicima što je njihovo, omogućiti im da stvarno sudjeluju u pjevanoj misi kako je misnik služi kod oltara, to je zaista prava »revolucija« u očima onih koji smatraju da vjernici imadu naprosto slušati i gledati misnika kako u njima nerazumljivom jeziku služi misu. Ali to je, danas već, »revolucija odozgo«, zasnovana na postavkama sv. Pija X.

Sigurno, ne bi bilo u skladu s odredbama spomenutog indulta Sv. Oficija, kad bi pjevački zbor u pjevanoj misi osim Ordinarija pjevao i misni Proprij na hrvatskom jeziku. Jer indult to ne dozvoljava. Proprij treba u pjevanoj misi — juridički govoreći — još uvijek pjevati na latinskom (odnosno na glagolskom području na staroslavenskom) jeziku. Ali — je li u skladu sa spomenutim indultom i drugim crkvenim propisima ne pjevati ni Ordinarij na hrvatskom ni Proprij na latinskom jeziku, nego mjesto svega toga pučke popijevke koje nemaju veze ni s Ordinarijem ni s Proprijem? To bi bio i ostaje *abusus*. Indult Sv. Oficija nije legalizirao taj običaj *contra legem et contra spiritum liturgicum*. Ništa ne priječi da vjernici, pjevači, pjevačice, »djevojački redovi« pod tihom misom *(missa lecta)* pjevaju probrane i prikladne pučke pobožne popijevke. To je tada zajednička pučka pobožnost *kod sv. mise*, kao da zajedno mole krunicu ili druge koje molitve. U pjevanoj i svečanoj misi *(missa in cantu, missa sollemnis)* nema mjesta ovakvoj pučkoj pobožnosti: vjernici i pjevači treba da pjevaju svoj udio *u samoj misi*.

Usuđujem se, dakle, ponoviti ono što sam pred 40 godina rekao u Katoličkom Listu 1921, 40, 474: budući da se latinsko pjevanje kod nas neće moći provesti, jer bi bilo besmisleno, bilo bi bliže i duhu i slovu sadašnjih propisa da se mjesto latinskog teksta Ordinarija i Proprija ne pjevaju neliturgijske i nerijetke problematične pučke popijevke, nego hrvatski tekst misnog Ordinarija i Proprija. Do toga će i onako jednom doći, jer to traži sama struktura mise i jer nema stvarnog raz-

loga koji bi se tomu protivio. U tomu nema ništa revolucionarno u juridičkom smislu, jer nije riječ o nekom samovlasnom postupku. Samo je načelo sv. Pija X o potrebi aktivnog sudjelovanja vjernika u sv. misi primijenjeno na stvarni život i dovedeno u vezu s pastoralno-liturgijskom zbiljom.

Dr DRAGUTIN KNIEWALD

NADA KOZMOSA
(4. nedjelja po Duhovima)

U bogoslužju današnje nedjelje dolazi jasno na vidjelo dvojako stanje Crkve. Ona je Zaručnica proslavljenog Gospodina s kojim, i sama proslavljena, sjedi u nebu s desne Oca. Ali ona je ujedno i Crkva koja se na zemlji bori i vojuje i koja mora križnim putem ići još sve do kraja. Kao Zaručnica proslavljenog Krista stoji ona neustrašivo i nepobjedivo posred svih zemaljskih muka i pjeva kraljevske pobjedne pjesme: »Gospodin je svjetlo moje i spas moj, koga da se bojim? Gospodin je obrana života mojega, pred kime da strepim? Neprijatelji moji koji me muče spotiču se i padaju. Ako postave protiv mene vojsku, neće se bojati srce moje« (Ulaz). »Gospodin je moja tvrđava, moj zaklon i moj izbavitelj, Bog moj, pomoćnik moj« (Prič.). Ali iz muka svoga raspetog, zemaljskog života upravlja ona nebeskom Zaručniku i pomoćniku vapaj Graduala i Ofertorija da je spasi i da u njoj pobjedi — »radi slave imena svoga da ne reknu neznabošci: gdje je Bog njihov?« (Na step.) i »da ne reče neprijatelj: ja sam ga (Krista u njegovoj Crkvi) nadvladao« (Prik.).

Pritisnuta dvostrukom nevoljom Crkva zove za pomoć. Izvana joj prijeti opasnost od nasrtaja zlikovaca a iznutra slabost i podvojenost njezinih zemaljskih članova koji još nisu postigli potpuno otkupljenje i proslaslavljenje. »Upravljaj«, moli ona zato u dnevnoj molitvi, »tečaj svijeta mirno tvojim redom i podaj da se tvoja Crkva mirnom pobožnošću raduje«. S istom upornošću moli u prikazanoj molitvi: »Privuci k sebi milostivo naše neposlušne volje!«

Čitanje iz poslanice sv. Pavla Rimljanima je živa pozadina ovoj molitvi. S pogledom pravog Božjeg čovjeka, pneumatičara, gleda apostol posljednje uzroke svih vanjskih borba i unutarnjeg razdora. U početku je u kozmosu kao i u unu-

loga koji bi se tomu protivio. U tomu nema ništa revolucionarno u juridičkom smislu, jer nije riječ o nekom samovlasnom postupku. Samo je načelo sv. Pija X o potrebi aktivnog sudjelovanja vjernika u sv. misi primijenjeno na stvarni život i dovedeno u vezu s pastoralno-liturgijskom zbiljom.

Dr DRAGUTIN KNIEWALD

NADA KOZMOSA
(4. nedjelja po Duhovima)

U bogoslužju današnje nedjelje dolazi jasno na vidjelo dvojako stanje Crkve. Ona je Zaručnica proslavljenog Gospodina s kojim, i sama proslavljena, sjedi u nebu s desne Oca. Ali ona je ujedno i Crkva koja se na zemlji bori i vojuje i koja mora križnim putem ići još sve do kraja. Kao Zaručnica proslavljenog Krista stoji ona neustrašivo i nepobjedivo posred svih zemaljskih muka i pjeva kraljevske pobjedne pjesme: »Gospodin je svjetlo moje i spas moj, koga da se bojim? Gospodin je obrana života mojega, pred kime da strepim? Neprijatelji moji koji me muče spotiču se i padaju. Ako postave protiv mene vojsku, neće se bojati srce moje« (Ulaz). »Gospodin je moja tvrđava, moj zaklon i moj izbavitelj, Bog moj, pomoćnik moj« (Prič.). Ali iz muka svoga raspetog, zemaljskog života upravlja ona nebeskom Zaručniku i pomoćniku vapaj Graduala i Ofertorija da je spasi i da u njoj pobjedi — »radi slave imena svoga da ne reknu neznabošci: gdje je Bog njihov?« (Na step.) i »da ne reče neprijatelj: ja sam ga (Krista u njegovoj Crkvi) nadvladao« (Prik.).

Pritisnuta dvostrukom nevoljom Crkva zove za pomoć. Izvana joj prijeti opasnost od nasrtaja zlikovaca a iznutra slabost i podvojenost njezinih zemaljskih članova koji još nisu postigli potpuno otkupljenje i proslaslavljenje. »Upravljaj«, moli ona zato u dnevnoj molitvi, »tečaj svijeta mirno tvojim redom i podaj da se tvoja Crkva mirnom pobožnošću raduje«. S istom upornošću moli u prikazanoj molitvi: »Privuci k sebi milostivo naše neposlušne volje!«

Čitanje iz poslanice sv. Pavla Rimljanima je živa pozadina ovoj molitvi. S pogledom pravog Božjeg čovjeka, pneumatičara, gleda apostol posljednje uzroke svih vanjskih borba i unutarnjeg razdora. U početku je u kozmosu kao i u unu-

tarnjem svijetu čovjeka vladao sklad. Ali čovjek je sagriješio i njegova je razorna krivica pogodila i zemlju. Doduše, čovjek je otkupljen i u njemu je počelo otkupljenje čitavog stvorenja. On treba voditi svijet konačnom otkupljenju kao što mu je u početku i gospodario. No, ovaj cilj leži u budućnosti. Put k njemu vodi kroz patnje vremena. Mi smo primili »prvine duha« ali još očekujemo »otkupljenje tijela«. U duhu već kušamo slobodu djece Božje i u stanju smo da snagom uskrsnog dara živimo svetim, nebeskim životom. Ali tijelo je još podložno svim posljedicama grijeha: slaboći, bolesti, pohoti, smrti. A s njim sve što je zemlja kao i ono: biljke, životinje — čitava priroda. Pavao promatra muku stvorenja kao muku jednog jedinog bića i čuje njegov bolni krik kao stenjanje rodilje: »Čitavo stvorenje uzdiše i nalazi se u mukama sve do sada« (Posl.). Ljudskom duhu na opomenu i kušnju, neotkupljeno stanje materije još traje. Iz nje ga neprestano motri oko njegove kobne prve krivnje i opominje ga na poniznost da se pokuša u strpljivosti i da dovrši otkupljenje svijeta koji je zbog njega podvrgnut isprazosti.

Svijet je podvrgnut ispraznosti ali »gaji nadu« u dan konačnog otkupljenja i proslavljenja. Kad se Krist na koncu vremena pokaže u slavi da sve koji su živjeli duhom Božjim sada zaodjene i slavom proslavljenog tijela, tada će se i stvorenje iz svog podvrgnuća uzdići na slobodu djece Božje. Stoga »patnje ovoga vremena ne zaslužuju da se usporede sa slavom koja će se objaviti« (Posl.). PARUZIJA, DRUGI KRISTOV DOLAZAK JE SVJETLO UTJEHE U TAMI SADAŠNJOSTI.

Zalog nam je ovog drugog Kristova dolaska i potpunog otkupljenja svijeta svakodnevni Kristov dolazak u misteriju sv. Mise. I ovo je pravi Kristov dolazak samo što mu je slava prikrivena. Ali on dolazi, on je tu i ova skrivena prisutnost PROSLAVLJUJE I OTKUPLJUJE. Nije ona samo slika zadnjeg dolaska nego ona već u klici anticipira i njegov učinak — proslavljenje svijeta.

Današnje je Evanđelje slikovit izražaj onoga što se događa u sv. Žrtvi. Mi smo oko oltara kao što su učenici bili oko Krista — umorni od teškog, uzaludnog rada: »Svu noć smo se trudili a ništa nismo uhvatili« (Ev.). Cijelu smo se sedmicu, tako bismo i mi mogli kazati, trudili u Gospodinovoj službi a što smo postigli? Što Gospodinu možemo kazati? No, sada je među nama Krist: u riječi Evanđelja, u misnom žrtvenom

tijelu i žrtvenoj krvi. On je žrtva za grijehe; njegova slaboća (na križu) je naša jakost (Augustin). Na njegov pogled raspaljuje se vjera koja je oslabila a ljubav opet radosno prihvaća teret života. Iz naravnog reda bivovanja sa svom neotkupljenošću uzdiže nas on u otkupljeni, čisti red milosti.

»Ne boj se«, veli on svojoj Crkvi, »od sada ćeš loviti ljude« (Ev.). Ne boj se što su i tvoji članovi smrtni ljudi, puni slaboće i skloni na grijeh! Ne boj se! Dok se čini da se uzalud trudiš oko njihova spasenja ja sam u tebi kao Spasitelj svoga tijela. Ja posvećujem sve njegove udove. Ja stalno dolazim i po misteriju sv. Žrtve bivam u tebi nazočan. Zavezi samo na duboko more (Ev.). Baci svoju mrežu na dubine vjere i misterijâ. Okupi svoju djecu oko oltara! Ako u ljubavi i predanju budu preda mnom, doći ću i posvetiti ih i izvršiti sve što oni sami sa svom mukom ne bi postigli. Ti moraš sve od mene očekivati. Poslije cijele noći tvog uzaludnog rada eto mene jutrom u vašoj sredini. U jedan tren vam dajem sve što vam treba i svetost za kojom žeđate. Dobro je za vas ako osjećate svoju slabost. Tako raste vaša vjera u moju jakost.

Ne plaši se, Crkvo moja! Vapi uvijek iznova za mojom zrisutnošću! Zovi me! Ne treba više (zvati) jer ja radim. »Zavezi na dubinu« (Ev.). Otisni se u vjeri daleko i traži spasenje u božanskoj dubini misterija! Kad se čini da za cijele noći ovog zemaljskog života uzalud radiš, kad na svojim članovima vidiš slaboću i grijeh, kad je svijet protiv tebe i kad ti se ruga: gdje je Bog njihov?, kad one koji su daleko ne možeš privesti k sebi — ne boj se! Broj tvoje djece ipak raste i njihova se svetost povećaje. U JUTRO VJEČNOSTI ĆEŠ ME GLEDATI i svoju ćeš mrežu naći punu. I već danas — poslije ovoga svetog bogoslužja — pogledaj svoju mrežu! Pogledajte vi svi, djeco Crkve, vaše mreže da li su još prazne!

A mi? Što mi odgovaramo Gospodinu? Bogu hvala! Da, naša je mreža puna. U njoj je velika riba: IHTHYS[1]) — Isus Krist, naš Gospodin. Mi smo ga primili u svetoj gozbi, on nam je postao hranom. On je svojoj Crkvi postao hrana strpljivosti da »podvrgnuta u nadi«, očekujući »buduću slavu« (Posl.) ne drži mnogo do »muka ovoga vremena«.

EMILIJANA LOEHR

---

1) Grčki to znači riba. Slova ove riječi u grčkom su jeziku početna slova riječi: Isus Krist, Božji Sin, Spasitelj. Zato je starim kršćanima riba bila simbol Krista.

ALI BO LITURGIJA OBDRŽALA ČRNA OBLAČILA?

1. Za kaj gre? Problem liturgičnih barv nakazuje važen premik v liturgiji, ki mu je priča naša doba. Pojavlja se namreč močan odpor proti črni barvi liturgičnih oblačil. Odpor kaže sama liturgična obnova, v kolikor je že bila doslej izvedena. Pred obnovo smo lahko maševali v črnem ob praznikih semiduplex, v adventnih ferijah in enkrat na teden tudi v postnih ferijah; po obnovi pa so prazniki semiduplex ter adventne in postne ferije postali liturgični dnevi 3. razreda, od 17. decembra dalje pa 2. in ferije sv. tedna celo 1. razreda, ki ne dopuščajo črne barve, razen če nastopi potreba črne maše enakega razreda. Prav tako ni dovoljena črna vsakdanja maša ob sobotah, čeprav je sobota med letom liturgični dan 4. razreda, ki sam po sebi dopušča tako mašo.

Črno barvo zamenja duhovnik z vijolično, ko na veliki petek prenaša sv. R. t. in deli sv. obhajilo. Kjer imajo na veliki petek ljudsko pobožnost Božjega groba, Najsvetejše prav tako prenašajo v vijolični in ne več v črni barvi. Na vesoljnem cerkvenem zboru so bili stavljeni predlogi, naj bi se črna barva v liturgičnih opravilih sploh odpravila. Zelo vidna je torej težnja, da se črna barva čim bolj omeji, če ne popolnoma izloči iz liturgije.

V vzhodni liturgiji prvotno črne liturgične barve niso uporabljali. Uvedli so jo zelo pozno pod vplivom zapada, tako katoličani vzhodnega obreda kako tudi pravoslavni. Sedaj se pa tudi pri njih pojavlja težnja, da se črna oblačila iz liturgije izločijo.

Kako naj si razložimo ta odpor proti črni barvi v liturgiji? Barve so simboli, dogovorjena znamenja za neko stanje, dogajanje ali duševno razpoloženje. Odpor proti črni barvi v liturgiji da slutiti, da se liturgična dogajanja ne skladajo s tem, kar črna barva kot simbol znači.

Liturgija in biblija sta sestri, obe preveva isti duh. Zato poglejmo, kaj bela in črna barva pomenita v bibliji, da bomo laže razumeli, kaj pomenita v liturgiji.

2. Simbol bele barve v evangeliju. O Jezusovem spremenjenju na gori Tabor poročajo sinoptiki in sv. Peter v svojem 2. listu. Vsi pri tem omenjajo belino oblačil in močne svetlobne efekte. Matej opisuje: Obraz se mu je zasvetil ko sonce in njegova oblačila so postala bela ko luč. Marko piše še bolj živo:

Njegova oblačila so se zasvetila ko sneg; tako ne zna beliti noben belivec na zemlji. Luka pripoveduje: Podoba njegovega obličja se je spremenila in njegovo oblačilo je postalo belo in se je svetilo. Peter pa komentira: Ob veličastnem sijaju mu je prišel glas iz neba: ta je moj ljubljeni Sin, nad katerimi imam veselje.

Iz teh poročil vidimo, da ima bela barva v evangeliju svoje soznačice: sneg, luč, sonce, sijaj, torej močna svetloba. Vidimo pa tudi, da svetloba obraza in belina oblačil oznanjata Jezusovo božanstvo. Na viden in izrazit način je na Taboru Jezus razodel svoje božanstvo. Hotel je svoje učence utrditi v veri za dni, ko ga bodo videli ponižanega v trpljenju.

Podobno poročajo evangelisti o belih oblačilih angelov, ki v velikonočnem jutru oznanjajo Jezusovo vstajenje. Matej: njegovo (angelovo) oblačilo je bilo kakor sneg. Marko: Žene so stopile v grob in zagledale mladeniča na desni, ogrnjenega z belim oblačilom. Luka: Žene so videle dva moža v blesčečem se oblačilu. Janez: Marija Magdalena je videla dva angela v belih oblačilih.

Sv. Gregorij papež razlaga v velikonočni homiliji, da bela oblačila angelov oznanjajo sijaj velikonočnih praznikov. Candor enim vestis splendorem denuntiat nostrae solemnitatis. Sed ut fateamur verius: et suae dicamus et nostrae. Iz razlage velikega liturga spoznamo še, da je velika noč Kristusov in obenem naš praznik.

3. Simbol barve v evangeliju. Tudi črna barva ima v evangeliju svoje soznačnice. Te so: senca, tema, noč; pomenijo pa: pekel, greh, smrt in žalost. V priliki o kraljevi svatbi veli kralj strežnikom, naj iz svatovske dvorane odstranijo človeka, ki ga je na svatbi našel brez svatovske obleke: Zvežite mu noge in roke in ga vrzite ven v temo, tam bo jok in škripanje z zobmi. Tema je tukaj prispodoba za pekel. — V svojem slavospevu Zaharija napoveduje: Vzhajajoči iz višave bo razsvetlil te, ki sede v temi in smrtni senci. Iz miselne zveze je razvidno, da je tema in smrtna senca na tem mestu metafora za greh. — Oblast teme, ki o njej govori sv. Pavel v listu Kološanom, prav tako pomeni kraljestvo greha. — Če sv. Janez evangelist v svojem evangeliju poudarja, da je bila noč, ko je Juda Iškariot odšel iz dvorane zadnje večerje, ima to poleg dobesednega tudi metaforičnen pomen. Evangelist mnogo govori o simbolih luči in teme. Lahko sklepamo, da je s svojo opazko hotel reči, da je bila zaradi njegovega izdajstva noč greha tudi

v Judeževi duši. – Metaforično lahko razlagamo tudi temo, ki je v naravi nastala ob Jezusovi smrti. Bog je dopustil, da je vsa živa narava pokazala žalost ob smrti Sina Božjega.

4. Barvni simboli v liturgiji. O liturgičnih oblačilih prve Cerkve vemo da so bila ista, kot so jih kristjani nosili v svojem privatnem življenju. Vemo tudi, da so krščenici v znak krstnih milosti dobili bela oblačila; nosili so jih ves velikonočni teden in so jih odložili šele na 1. nedeljo po veliki noči, ki je zaradi tega do danes ohranila svoje ime: dominica in albis depositis.

Prva poročila o barvah liturgičnih oblačih so iz 9. stol. Stare navade glede liturgičnih barv je povzel papež Inocenc III. (1198–1216) v svoji razpravi o sv. maši: De sacro altaris misterio. Kar poroča Inocenc III., ponavlja za njim sv. Pij V. v reformiranem misalu, ki ga je pripravil po naročilu zbora v Tridentu. Uzakonjene so bile tedaj naslednje liturgične barve: bela, rdeča, zelena in črna. Poleg teh glavnih so se rabile tudi vijolična, rožasta, zlata, rumena in sinja (višnjeva).

Pripomniti pa je treba, da raba barv ni bila enotna. Drugače so jih rabili po katedralah, drugače po manjših cerkvah. Na rabo barv je vplivalo tudi različno gledanje na različne skrivnosti. Tako so npr. na božični praznik ponekod poleg bele rabili tudi rdečo in črno barvo, rdečo kot simbol Božje ljubezni, ki se kaže v učlovečenju Božjega Sina, in črno kot simbol njegovega ponižanja, ko je nase vzel podobo hlapca. Na veliki petek so rabili črno barvo z vtaknimi rdečimi nitmi, pa tudi vijolično in rumeno; nosivec križa pa je bil na veliki petek odet v zeleno barvo v znamenje, da je križ drevo življenja. Na praznik sv. R. t. so pri Božji službi rabili paramente bele in rdeče barve, ker je meso Gospodovo belo in kri rdeča.

Pred tridentinskim zborom so bili pristojni za liturgično zakonodajo škofje vsak v svoji škofiji. Zato so liturgične barve rabili zelo različno in večkrat brez pravega kriterija. Šele v Tridentu so liturgično zakonodajo centralizirali. Poslej je bilo v liturgiji več reda in enotnosti.

V Cerkvi je zelo važno načelo tradicije, toda anarhija v liturgiji pred tridentinskim koncilom nas ne sme zavesti, da bi hoteli obnavljati stare navade, kar se tiče liturgičnih barv. Po koncilu v Tridentu do naših dni je napredovalo tudi spoznanje verskih resnic. To napredovanje nas je približalo prvi Cerkvi in se torej ne smemo čuditi, če se oglašajo predlogi, naj se črna barva izloči iz liturgije, podobno kakor je

ni poznala prva doba, ko je krščanstvo vstopilo v svet kot veselo oznanilo o odrešenju od greha in smrti.

5. Problem črne liturgične barve. Črna barva v liturgiji je problem zase. Poglejmo tri primere v liturgiji, ko pride črna barva v poštev.

a. Črna barva in evharistija. Evharistija je kot hrana kruh življenja, je hrana nesmrtnosti, kakor liturgija sama naziva evharistični kruh. Pravilo je sedaj, da se sv. obhajilo lahko deli v vseh liturgičnih barvah razen v črni, ako gre za sv. obhajilo izven maše. To pravilo danes ne dopušča nebene izjeme.

Evharistija je dalje Bog med nami, pravi, resnični, živi Bog. To svoje vero izražamo na zunaj z barvnimi simboli, ki v njih stopamo predenj. Črna barva je simbol smrti, zato duhovnik nikdar ne izpostavlja Najsvetešega v češčenje v črni liturgični barvi. Liturgična barva spomina vernih duš 2. novembra je črna. Če imajo ta dan v kaki cerkvi celodnevno češčenje sv. R. t., se črna barva umakne vijolični in vse dnevne maše in privatne molitve se opravijo v vijolični barvi. Če je 2. november nedelja, se spomin vernih duš prenese na naslednji ponedeljek. Z vsebino Gospodovega dne se črna barva ne sklada, če pomislimo, da je nedelja tedenski spomin na Gospodovo vstajanje, mala velika noč.

Evharistija v ločenih podobah kruha in vina končno kaže Gospodovo daritev, njegovo smrt. Toda spet je treba pomisliti, da je Gospodova smrt začetek njegovega poveličanja. Ponižal je sam sebe, zato ga je Bog povišal, uči sv. Pavel. Gospod življenja je umrl, zato kraljuje živ, beremo v velikonočni sekvenci. Evharistija kot daritev je pashalni misterij, je Gospodov prehod iz smrti v življenje, je stalno nadaljevanje Gospodovega odrešilnega dela. Ponižanje in poveličanje Gospodovo je eno in isto dejanje, gledano od dveh strani, vedno pa dejanje, ki pomeni Gospodovo zmago nad satanom, grehom in smrtjo.

Ko so angeli v velikonočnem jutru oznanjali Gospodovo vstajenje, so bili oblečeni v bela oblačila. Z njimi so izražali veselje velikega praznika. Ne trdimo, da mora biti tudi duhovnik oblečen v bela oblačila vselej, kada po Gospodovem naročilu evharistično obnavlja njegovo smrt in vstajenje. Lahko je oblečen tudi v rdečo, zeleno ali vijolično oblačilo, saj to so barvni simboli za ljubezen, upanje in pokoro, kreposti, ki so v krščanski duši globeko ukoreninjene. Mnogi pa

so mnenja, da bi mašnik ne smel biti oblečen v črno, ker črna barva simbolizira pekel, greh in smrt.

Dalje je v resnici neka neskladnost v tem: medtem ko črna barva ne sme obdajati evharistične navzočnosti Gospodove in evharistične hrane, sme obdajati evharistično daritev. Tukaj je verjetno razlog, zakaj so bili stavljeni predlogi, da se črna oblačila izločijo iz liturgije, zlasti iz evharistične in zakramentalne liturgije.

b. Črna barva in liturgija velikega petka. Mortem moriendo destruxit. Tako se velikonočna liturgija lapidarno izraža o Gospodovi smrti. Liturgiji je križ znamenje zmage — crucis trophaeum (slavospev Venancija Fortunata sv. križu). Božji Sin je v moči svoje prelite krvi ustanovil svojo velikonočno skrivnost (3. poobhajilna molitev na vel. petek). Skratka: s svojo smrtjo na križu nas je Gospod odrešil.

Toda Gospod je resnično umrl in je bil tudi pokopan. Ob njegovi smrti je žalovala narava: nebo je potemnelo. Ali naj ob spominu nanjo ne žaluje tudi Cerkev, njegova nevesta? Ali naj ne pokaže svoje žalosti na način, kakor je običaj med ljudmi, med katerimi živi in deluje? Narodi z evropsko kulturo izražajo svojo žalost ob smrti s črno barvo, drugi drugače. Cerkev se zato pri nas na veliki petek odene v črna žalna oblačila. Liturgična akcija velikega petka se opravi v črnih, njen evharistični del pa primerno v vijoličnih oblačilih.

Priznati pa je treba, da liturgija velikega petka glede barve ni enotna. Medtem ko si duhovnik nadene črna oblačila, je križ, ki ga razkriva, zavit v prt vijolične barve. Verjetno je vijolična barva prvotna barva velikega petka. V spokorni vijolični prt zaviti križ nas opozarja, da je smrt najbolj trda pokora za greh, ki jo je za nas prostovoljno opravil Božji Sin, mi grešni človeški otroci pa jo moramo opraviti prisiljeno, toda v zavesti, da smrt ne pomeni uničenja, ampak samo prehod v drugo življenje.

c. Črna barva in liturgija za mrtve. Po naših krajih je ljudski običaj, da neporočene osebe ženskega spola, čeprav so starejše, položijo na mrtvaški oder v beli obleki; neporočene osebe obeh spolov polože v grob v belih krstah; umrlemu duhovniku pa na mrtvaškem odru nadenejo spokorni vijolični plašč. Tudi liturgija pri pogrebih otrok, ki še niso prišli v leta razločevanja, uporablja belo, pri vseh ostalih pa črno barvo. Črna barva torej ni splošno sprejet simbol za smrt. Pri smrti, namreč kristjan svoj pogled upre tudi v življenje onkraj groba.

Krščanski pogreb je sestavljen iz pogrebnega sprevoda in pogrebne maše. Že zgoraj smo rekli, da je po mnenju nekaterih neskladno z liturgičnim dogajenjem, če imamo črne maše. Liturgični teksti v mašah za mrtve so polni upanja na vstajenje mesa in večno življenje. Sliši se, da bo obnovljena liturgija za mrtve še bolj prežeta z vero v posmrtnost in z eshatološkimi motivi. Benedikt XV. je v maše za mrtve uvedel hvalospev, ki ga preveva ta vera: V Kristusu nam je zasijalo upanje blaženega vstajenja. Nas, ki naš žalosti gotova usoda smrti, tolaži obljuba prihodnje nesmrtnosti. Vernim se življenje spremeni, ne pa uniči. Ko jim razpade dom na zemlji, se jim pripravi večno bivališče v nebesih. Kristjani ob smrti nismo kakor tisti, ki »nimajo upanja« (prim. 1. Tes. 4, 13). Res nas prevzame ob smrti žalost zaradi ločitve, toda od smrti imamo tudi tolažbo v veri, da s smrtjo ni vsega konec. Simbol za tako razpoloženje duše pa ni in ne more biti črna barva. Lahko pričakujemo, da se bo liturgija za mrtve razvila v tem pravcu, da se bodo pojavili v njej poleg temnih simbolov tudi svetli simboli vere in upanja v posmrtno življenje.

V liturgiji opažamo v naših dneh močan duhovni premik. Nekatere verske resnice so danes v njej bolj poudarjene kot nekoč. Zato nastajajo nove liturgične oblike, ki vero popolneje tolmačijo in bolje odgovarjajo duhovnosti sodobneha človeka. Liturgične barve so vprašanje liturgične oblike in so radi tega vprašanje pastoralne liturgije.

FILIP KAVČIČ

KAD IMA INICIJATIVE I KAD SE RADI SLOŽNO

Zloguki proroci, »manteis kakon«, opet su se jedanput prevarili. »Sve je izgubljeno!« »Budimo sretni, ako nam uspije spasiti ostatke ostataka!«, trubili su nam godinama. I na svakoga su se okomljivali, tko se je usuđivao pozivati na rad i akciju, tko je bio imalo pastoralno ambiciozan. »Fantazira!« »Nije na zemlji!« »Ne vidi situacije!« »Otvorit će se jedanput i njemu oči!«

A meni se čini, da su se njima otvorile. Ako još nisu, morat će im se brzo otvoriti. »Durum est tibi contra stimulum calcitrare!« (Dj Ap. 9, 5).

Hvala Bogu! Javljaju se već i kod nas očiti glasnici duhovnog proljeća i vjerske renesanse. Treba samo povući para-

Krščanski pogreb je sestavljen iz pogrebnega sprevoda in pogrebne maše. Že zgoraj smo rekli, da je po mnenju nekaterih neskladno z liturgičnim dogajenjem, če imamo črne maše. Liturgični teksti v mašah za mrtve so polni upanja na vstajenje mesa in večno življenje. Želi se, da bo obnovljena liturgija za mrtve še bolj prežeta z vero v posmrtnost in z eshatološkimi motivi. Benedikt XV. je v maše za mrtve uvedel hvalospev, ki ga preveva ta vera: V Kristusu nam je zasijalo upanje blaženega vstajenja. Nas, ki naš žalosti gotova usoda smrti, tolaži obljuba prihodnje nesmrtnosti. Vernim se življenje spremeni, ne pa uniči. Ko jim razpade dom na zemlji, se jim pripravi večno bivališče v nebesih. Kristjani ob smrti nismo kakor tisti, ki »nimajo upanja« (prim. 1. Tes. 4, 13). Res nas prevzame ob smrti žalost zaradi ločitve, toda od smrti imamo tudi tolažbo v veri, da s smrtjo ni vsega konec. Simbol za tako razpoloženje duše pa ni in ne more biti črna barva. Lahko pričakujemo, da se bo liturgija za mrtve razvila v tem pravcu, da se bodo pojavili v njej poleg temnih simbolov tudi svetli simboli vere in upanja v posmrtno življenje.

V liturgiji opažamo v naših dneh močan duhovni premik. Nekatere verske resnice so danes v njej bolj poudarjene kot nekoč. Zato nastajajo nove liturgične oblike, ki vero popolneje tolmačijo in bolje odgovarjajo duhovnosti sodobneha človeka. Liturgične barve so vprašanje liturgične oblike in so radi tega vprašanje pastoralne liturgije.

FILIP KAVČIČ

KAD IMA INICIJATIVE I KAD SE RADI SLOŽNO

Zloguki proroci, »manteis kakon«, opet su se jedanput prevarili. »Sve je izgubljeno!« »Budimo sretni, ako nam uspije spasiti ostatke ostataka!«, trubili su nam godinama. I na svakoga su se okomljivali, tko se je usuđivao pozivati na rad i akciju, tko je bio imalo pastoralno ambiciozan. »Fantazira!« »Nije na zemlji!« »Ne vidi situacije!« »Otvorit će se jedanput i njemu oči!«

A meni se čini, da su se njima otvorile. Ako još nisu, morat će im se brzo otvoriti. »Durum est tibi contra stimulum calcitrare!« (Dj Ap. 9, 5).

Hvala Bogu! Javljaju se već i kod nas očiti glasnici duhovnog proljeća i vjerske renesanse. Treba samo povući para-

lelu između danas i samo još nekoliko godina unazad. Providnost ne spava. Milost ne miruje. »Verbum Dei non est alligatum!« (2 Tim 2, 9). Duh Sveti nije malaksao. Što se god sije s blagoslovom (2 Kor 9, 6) mora i niknuti. I niče. »Sjeme niče i raste da (sijač) ni ne zna. – Nasta žetva« (Mark 4, 27, 29).

Ima i kod nas – ima i puno – radosnih pastoralnih iznenađenja. I ovdje i ondje. I na sjeveru i na jugu. I na istoku i na zapadu. Svaki skoro dan čovjek čuje i pokoju stvar što ga obraduje. Obraduje i iznenadi. Ne sastoji se ni naš svećenički život samo od tužaljki. Bude u njemu i kliktaja. Razveseli se kojiput i onaj koji sije i onaj koji žanje. Skupa se razvesele (Iv 4, 36).

I ja sam se ovih dana tako razveselio. Došao mi je do ruku jedan dekanski izvještaj. Mala je to dekanija od 8 župa negdje u bosanskoj Posavini. Ni u čemu nije prije bila ni bolja ni gora od drugih po Bosni. Seoska dekanija. Sirotinjska dekanija. U ratu poharana i krvavo postradala dekanija. Grješnička dekanija. Ima u njoj kao i svagdje i vjerske nepoučenosti, i psovke, i pijanstva, i kartanja, i »samodošla«, a ima danas već i pobačaja i bijele kuge. Samostana nema još nijednog, ni muškog ni ženskog. Samo je jedan ženski i bio. Ali, eto, ima u njoj i vjere, ima i pobožnosti, ima i sakramentalnog života, ima i veledušnosti u pomaganju Crkvi, ima i duhovnih zvanja. A ima i – svećeničke revnosti. Da nje nema, ne bi bilo ni pobožnosti, ni sakramentalnog života, ni veledušnosti, ni zvanja.

Brojke malo i frapiraju. Ali autentične su. I realne su. Potvrđuju ih svi, koji su bili na terenu.

Jedna župa ima 4.107 duša. Pričesti je u njoj bilo zadnje godine 12.000. Izučenih i stalnih ministranata ima 5. Djeca pjevaju kod misâ nedjeljom i blagdanom. Dvije su nedjeljom mise; pod obje se propovijeda. Iz župe su: 1 bogoslov, 3 sjemeništarca, 3 časne sestre, 2 kandidatice. Za dijecezanska sjemeništa skupljeno je 12.000 dinara; a kupi se i za franjevačka sjemeništa. G. 1959. dovršen je novi župski stan koji se još i danas uređuje i kompletira. G. 1961. uvedeno je u crkvu električno svjetlo, a g. 1962. za nju su nabavljeni: 1 kalež, 2 ciborija, 3 kazule, 3 albe, 5 roketa, 4 naglavnika, 5 korporala, 10 pala, 10 purifikatorija, 14 svjećnjaka, 3 električna lustera.

Druga župa ima 3.500 duša. U njoj se nedjeljom i blagdanom drže 3 Mise, i pod svima se propovijeda. Pričesti je bilo 18.200. Iz župe su: 3 bogoslova, 3 sjemeništarca, 50 redovnica

(u župi je prije bio ženski samostan), 15 kandidatica. Za dijecezanska sjemeništa sabralo se je 50.000 dinara. G. 1961. sagrađen je novi župski stan; g. 1962. kupljena je u filijali kuća uz cijenu od 1,500.000 dinara (za buduću župu). U crkvama su nabavljene (kroz zadnje dvije godine): 2 mramorne škropionice, 4 nove kazule, 4 ministranska odijela, a 1 je kalež pozlaćen.

Treća župa ima 5.600 duša. Mise su blagdanom dvije, obje s propovijeđu. Pričesti je bilo 18.000. Iz župe su: 4 bogoslova, 6 sjemeništaraca, 27 časnih sestara, 4 kandidatice. Za dijecezanska sjemeništa sabralo se 50.000 dinara.

Četvrta župa ima 2.350 duša. Nedjeljom i blagdanom drže se tri Mise, svaka od njih s propovijeđu. Pričesti je bilo 6.800. Stalnih ministranata ima 5. Iz župe su: 1 bogoslov, 7 sjemeništaraca, 3 časne sestre, 2 kandidatice. Za dijecezanska sjemeništa skupilo se 67.192 Din. Za crkvu su (kroz zadnje dvije godine) nabavljeni: 1 ciborij (37.000 Din), oltarski ćilim (41.000 Din), zvonce, 4 svilena antipendija i 1 sukneni, 1 kazula, 1 alba s naglavnikom i pojasom, 3 ministrantska odijela, plašt sa velumom, električna pećica za hostije, 6 vaza, a obnovljena je 1 kazula. Od gospodarskih zgrada podignut je novi koš. Župnik se sprema na gradnju novog župskog stana.

Peta župa ima 1.924 duše. Nedjeljom i blagdanom su dvije Mise, obje s propovijeđu. Pričesti je bilo 13.384. Iz župe su: 4 bogoslova, 5 sjemeništaraca, 10 časnih sestara. Za dijecezanska sjemeništa skupilo se 34.178 Din. Za crkvu su (kroz zadnje dvije godine) nabavljeni: 2 nova kamena oltara, drveni kipovi Srca Marijina, sv. Jurja, sv. Marka i sv. Ante, nova hrastova ulazna vrata, 10 novih hrastovih klupa, 1 kalež (50.000 Din), kadionica s lađicom (8.000 Din), kanonske ploče, zvonce, veliki oltarski ćilim, 1 alba, 3 antipendija, 4 komada ministrantskih odijela. Podnožje crkve i strop obloženi su lesonitnim pločama. Župnik se sprema na gradnju novog župskog stana.

Šesta župa ima 3.000 duša. Nedjeljom i blagdanom dvije su Mise, obje s propovijeđu. Pričesti je bilo 12.000. Iz župe su: 2 sjemeništarca, 3 časne sestre, 1 kandidatica. Za dijecezanska sjemeništa skupljeno je 12.000 Din, a kupi se i za franjevačka sjemeništa. Kroz zadnje dvije godine dozidan je toranj na crkvi i crkva je izvana ožbukana, troškom od 2,000.000 Din. Nabavljene su za crkvu 3 kazule, 2 albe, 2 rokete, 2 oltarnjaka, 3 ministrantska odijela, 10 naglavnika, 10 korporala, 20 purifikatorija.

Sedma župa ima 2.811 duša. Nedjeljom i blagdanom su 3 Mise, a pod svakom se propovijeda. Pričesti je bilo 9.000. Iz župe su: 1 bogoslov, 2 sjemeništarca, 2 časne sestre. Za dijecezanska sjemeništa skupljeno je 10.100 Din, a kupi se i za franjevačka sjemeništa. Podignut je novi župski stan (mjesto staroga, koji je bio za vrijeme rata zapaljen), pa se još kompletira. G. 1961. uvedeno je u crkvu električno svjetlo. Od crkvenog ruha nabavljena je 1 kazula, 1 roketa i 1 štola.

Osma župa ima 5.600 duša. Nedjeljom i blagdanom dvije su Mise, obje s propovijeđu. Pričesti je bilo 28.125. Iz župe su: 6 bogoslova, 6 sjemeništaraca, 5 časnih sestara, 7 kandidatica. Za dijecezanska sjemeništa skupljeno je 20.000 Din, a kupi se i za franjevačka sjemeništa. Za crkvu su (kroz zadnje dvije godine) nabavljeni: 1 kalež (54.000 Din), ciborij (za 300 čestica) i 1 kazula (50.000 Din), a u nju je postavljena nova pričesna ograda od kovana željeza i uvedeno električno svjetlo. U crkvenom dvorištu iskopan je novi zdenac. Župnik pomišlja i na gradnju nove crkve jer je sadašnja premalena.

Tako statistika. A nitko tko je pročita neće moći reći, da je vjerski život u toj dekaniji zamro. A ni katolička svijest i ljubav k Crkvi. Ne zna se što je s te strane karakterističnije i pobudnije: frekventacija sakramenata, izobilje zvanja ili velledušnost s kojom se ta seoska sirotinja brine za svoje crkve i župe i s kojom pomaže odgoj svoga budućeg klera. A nisu to dolarski darovi, nisu ni subvencije: daleko najvećim dijelom to su »udovički prilozi«, otkinuti od usta, ili plod upinjanja i prošnje župnika. Prošnje opet među sirotinjom, po drugim krajevima i župama.

A nisu to ni čudesa. Ni čudesa pastoralne revnosti. Nisu župnici u tim stranama nikakvi sveci. Nisu ni pastirske »victimae holocausti« tipa arškog župnika. Ali jedno očito jesu. Pozitivno može to utvrditi svatko, koga to interesira. Radnici su. Među tim svećenicima ima ljudi od inicijative. I ljudi sa živim osjećajem pastoralne odgovornosti. I ljudi koji imaju plemenitu ambiciju, da nešto učine za Crkvu i za duše. I ljudi nadnaravnih koncepcija. Pa se iskreno trude. Pa prenose jedan na drugoga svoje oduševljenje i svoje ideje. Pa se što je glavno orijentiraju na bitne stvari: ustrajno propovijedaju, propagiraju ispovijed i euharistijske pobožnosti, forsiraju pohod crkve, oduševljavaju vjernike za štovanje Majke Božje. A paralelno s tim okupljaju se i sami oko oltara i pred njim savjetuju: na redovitim svećeničkim rekolekcijama i adoracijama; pod Gospinom zaštitom. I kompaktno, solidarno, kolegijalno, nastu-

paju. Po svim su župama iste godine priredili pučke misije. Na svim su župama, u lurdskoj jubilejskoj godini 1958. masovno i sustavno upisivali narod u Bratovštinu karmelskog škapulara i podijelili mu Gospine medalje. Svi su po redu upriličili na svojim župama javne Mise, molitve, adoracije za uspjeh crkvenog sabora. A uvijek po sistemu koncentrirane akcije i s masovnim ispovijedanjem na koje se svi iz dekanije iskupe. Kod velikih svečanosti bude tako ispovijedi i pričesti na stotine u jednoj župi. Pod pučkim misijama bilo je na najvećoj župi 5.000 pričesti; samo za nekoliko stotina manje nego što župa broji vjernika (s djecom). Uz molitve za koncil ispovjedilo se na pojedinim župama po 700, 600, 480 duša. Kod dijeljenja škapulara bilo je na jednoj župi 1.200 pričesti (na 3.000 duša). I katoličku štampu svi forsiraju. Osnovali su bili i list s velikim odazivom u puku i znatnom nakladom.

Eto, niče i kod nas Božje sjeme. Ne niče možda svagdje ovako brzo i ovako obilno. Ali niknut će i drugdje, budemo li imali inicijative i budemo li radili složno. Ako neće donijeti stostruk rod, hoće trideseterostruk (Mat 13, 8). Pod zemljom ono svagdje već klija i pupa. I ondje gdje je njiva još sva u kamenu i pod mrazom. A ima još i takvih njiva: pričaju se o njima žalosne i gorke priče. Skamenilo se i smrzlo srce sijača pa nije čudo da se i sjeme teško probija. Nema sunca da ga ogrije. Pastir se sakrio u svoj bunker pa neće ni za što da čuje. »Šta tu blejite?« kaže pjevačicama kad hoće na kor. »Pustite, ne bunite svijeta!« kaže sestrama kad zovu djecu u crkvu. Ali sjeme ipak klija. Ono živi baš u tim pjevačicama, u tim sestrama, u toj djeci, što se kupe oko crkve. Pomaljaju se prve zelene vlati ispod zamrznutog busenja.

Bože, pošalji nam samo što prije sijačâ topla srcâ! Revnih svećeničkih duša. Pa da nas sve povedu. Pa da nas sve oduševe. Pa da nas sve stople.

»Mitte, quem missurus es!« (Iz 4, 13). »Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos!« (Luk 22, 32).

Dr ČEDOMIL ČEKADA

Na dan suda svaki pojedinac će odgovarati ne da li je ostvario jedinstvo, nego da li je molio, trpio i radio za jedinstvo.

Ivan XXIII

KATEHIZACIJA DANAS

Često puta se u našim svećeničkim krugovima govori o problemu katehizacije. I »Služba Božja« više puta se osvrće na to pitanje. Međutim taj je problem tako i razgranjen da se o njemu nikada neće previše pisati ni govoriti. On dosada nije riješen, nego samo tek načet. To područje naše pastve tako je urgentno da ne trpi odlaganja jer i u ovom slučaju vrijeme radi protiv nas. Stoga ću ovdje iznijeti svoje poglede na tu stvar i svoja iskustva u katehizaciji jer i mene kao i mnogu braću svećenike muči ova problematika i ne da spavati.

»Idite i naučavajte sve narode« kazao nam je Krist, a to naučavanje svugdje počima od djece, od onih nevinih. Crkva je dobro shvatila tu dužnost i kodificirala je. »Proprium ac gravissimum officium pastorum praesertim animarum est catecheticam populi christiani institutionem curare« (Kanon 1329). A na drugom mjestu Kodeks kaže: »Fideles omnes ita sunt a pueritia instituendi ut non solum nihil eis tradatur quod catholicae religioni morumque honestati adversatur, sed praecipuum institutio religiosa ac moralis locum obtineat« (Kanon 1372). U istom Crkvenom Zakoniku se na dva mjesta: u kanonima 1372, br. 2 i 1113 spominje teška dužnost roditelja da se pobrinu za vjersko-moralni odgoj svoje djece.

Prema tome iz toga se jasno vidi koliko Krist i njegova Crkva drže do vjerskog podučavanja mladeži.

Ako je i prije bio vjeronauk djece potreban, on je danas kudikamo potrebniji. Pa sve da ne postoji ta obveza, morali bismo je sami uvesti danas.

Nekada su se birali katehete i na svakoj imalo većoj župi bio je kapelan koji je ujedno vršio dužnost vjeroučitelja. A danas imamo tako malo kapelana a potrebe katehizacije neisporedivo veće. Nekada smo imali u svakom gradu po više samostalnih kateheta, a danas se gradovi potrostručili, u njih se slio seoski svijet, a nemamo uopće samostalnih kateheta.

Nekada su nas u svakoj školi čekala djeca da im održimo sat vjeronauka, a danas mi moramo sami naći načina da uz suradnju roditelja privolimo djecu da nam dođu na vjeronauk.

Stoga su danas satovi vjeronauka tako potrebni i nenadoknadivi. One riječi Kodeksa danas su zvučnije nego ikada i obveza svećenika teža nego se obično misli.

Mi moramo danas biti toga svjesni da o urednom držanju katehetske poduke mladeži ovisi budućnost vjere. Vjersko neznanje uz strasti je redovito uzrokom teških moralnih padova

i gubitka vjere. Danas se već rađaju djeca od roditelja koji nisu nikad bili katehizirani i u vjerskim stvarima nisu podučeni. Oni neće biti u stanju ni svoju djecu podučiti. Ne budemo li mi prihvatili vruće tu djecu i učili ih vjerske istine, oni će ostati kršteni neznabošci.

Budemo li posve uvjereni da se na nama kola lome, da se radi danas o biti i ne biti vjere u narodu, mi ćemo nastojati da u to i roditelje uvjerimo i djecu dobijemo na vjeronauk.

Treba samo zasukati rukave i ne žaliti truda. Istina, nije kod nas nigdje ova stvar posve u mirovanju. Svugdje se ponešto radi, netko je uspio više, a netko manje. Ali na više mjesta još katehizacija nije sistematizirana. Još ima župnika, koji se nisu znali prilagoditi vremenu i prilikama, koji ne znaju, odakle bi i kako počeli.

Kako praktično organizirati školu kršćanskog nauka u mjestu ili župi?

Pođimo od početka. Svake se godine u određeno vrijeme vrši upis djece u osnovnu školu; to redovno čine roditelji. Trebalo bi tom zgodom i u te dane najaviti upis i na vjeronauk. Isti oni roditelji koji su išli radi upisa djeteta u školu, navratit će i u župski ured da tamo prijave dijete za vjeronauk. Roditelji će na taj način steći dojam da se ovdje radi o kršćanskoj školi potrebnoj za vječno spasenje. Već tada će svećenik upozoriti roditelje da uredno šalju dijete.

U toku prve godine škole na vjeronauku bi trebalo pripremati djecu za prvu sv. Pričest. Na koncu prve školske godine obaviti svečanost prve sv. Pričesti. Školsku godinu vjeronauka uvijek počimati zazivom Duha Svetoga i zajedničkom đačkom Misom i pripoviјеđu.

U toku školske godine održavati kontakte sa roditeljima i povremeno ih na roditeljskim sastancima obavještavati o uspjehu njihove djece na satovima vjeronauka. Na tim sastancima konstantno uvjeravati roditelje o potrebi vjeronaučne pouke za njihovo dijete. Kazati im da mi na vjeronauku učimo njihovu djecu kako će njih slušati i poštivati. Isticati im tom zgodom da će dijete koje napusti Boga napustiti i svoje roditelje. A da bi ostalo uz Boga, treba da ostane na vjeronauku.

Dijete instinktivno bježi od napora, bježi od obveze, pa i od vjeronauka. Sjetimo se i mi đačkih dana kako smo veselo bacali kape u zrak kad bi nam bio koji sat škole prost a naročito ako se radilo o zadnjem satu kad smo izgladnjeli i umorni nestrpljivo čekali kad će zazvoniti na ručak. Psihologija djeteta ostaje uvijek ista. Ne treba se nikako tome čuditi što se

i danas dijete izmiče obvezi vjeronauka. Velika je poteškoća kateheti u tome kako će dijete zadržati na vjeronauku. Teško je dijete zagrijati za tu stvar tako da bi ono samo trajno pohađalo vjeronauk. Stoga je bezuvjetno nužna saradnja roditelja.

Danas je nemoguće uredno održavati katehizaciju bez dobre evidencije. Kad je već jednom dijete upisano i pošlo na satove katehizacije ne gubiti ga više nikako iz evidencije. Ne može se ni zamisliti održavanje vjeronauka bez »Popisa đaka«.

Na vjeronauku bi trebalo obuhvatiti sve osnovne i srednje škole u župi. Ukoliko postoji mogućnost kooperacije u katehizaciji između više župa trebalo bi je ostvariti u onom smislu kako je u zadnjem broju »S. B.« pisao Dr Čedomil Čekada.

Jedan je župnik nedavno isticao kako je dobro organizirao vjeronauk u župi, koju je nedavno preuzeo. Ali kad se potanje o tome razgovaralo, ustanovljeno je da u mjestu postoje Srednja ekonomska škola i Škola učenika u privredi iz kojih ni jedan đak ne dolazi na vjeronauk. Njih župnik nije ni obuhvatio svojim planom jer nije ni znao da postoje te škole.

Najbolje bi bilo da župnik, odnosno njegov kapelan, dođe do popisa svih đaka svih škola i svih odjeljenja na teritoriju župe. To izgleda nemoguće, ali treba pokušati i vidjet će se da se može. Iz tog popisa vjeroučitelj će napraviti posebni »Prozivnik« u koji će svrstati polaznike po razredima i odjeljenjima. Sastavit će fiksirani raspored vjeronauka. Svaki put prozivati i bilježiti izostanke. Među polaznicima svećenik će moći pronaći male apostole koji će na svoj način djelovati i na druge koji nisu pošli na vjeronauk.

Druga briga svećenika je to da djecu koja su pošla na vjeronauk održi na satovima vjeronauka. Da bi đak smatrao da je vjeronauk ozbiljna i teška stvar, on to mora opaziti na svom vjeroučitelju koji nikada ne bi smio olako propustiti katehezu. Imalo bi se uzeti za pravilo da se nikada djeca ne otpuste kad su već došla sa izgovorom da taj dan neće biti vjeronauka. Svećenik će ih uvijek barem prozvati i kazati im nekoliko riječi. Djeca će vidjeti na svećeniku da mu je vrlo teško pri duši što im ne može održati puni sat.

Makar bilo i nevrijeme, pa došao mali broj djece, vjeroučitelj će svaki put djecu očinski primiti i predavati im; pohvalit će njihovu žrtvu. Loša je praksa svećenika koji odmah vraćaju djecu ako ih je premalo došlo sa isprikom, da se ne može katehizacija držati tako malenoj grupi. Ugledajmo se u Krista koji u tom svetom poslu poduke nije ponzavao nikakvih

teškoća ni umora niti gledao na broj. On je katehizirao samo dvojicu učenika na putu u Emaus a kod zdenca Jakovljeva samo jednu učenicu.

Moramo iskreno priznati da je i nama često puta u gimnaziji bio vjeronauk najdosadniji predmet a to zato što se u to doba po našim konfesionalnim školama nije mnogo pažnje pridavalo vjeronauku. Danas bismo satovima vjeronauka u gimnaziji i srednjim školama morali više važnosti davati nego i samim propovijedima. Ako želimo održati đake koji nam dolaze, pa i druge predobiti, mi moramo dobro smisliti i dobro pripremiti svako pojedino predavanje. Ako su profesori na gimnazijama i drugim srednjim školama u svojim predavanjima zanimljiviji i ljepše govore nego vjeroučitelj u katehetskoj sali, ne bi se trebalo čuditi što nam djeca ne dolaze. Ako đaci steknu dojam da svećenik nije potkovan u svojoj struci, oni mu naprosto neće dolaziti. Jedan francuski biskup je kazao da bi trebalo oduzeti jurisdikciju svećeniku koji nespreman dolazi na satove katehizacije.

Dobar i revan će svećenik iz svih sila nastojati, da nastavu vjeronauka učini što privlačnijom. Za niže razrede pokazalo se uvijek vrlo uspješnim popratiti predavanje vjeronauka sa projiciranjem slika. Dijaprojektor kao i filmovi raznog sadržaja mogu se dobiti kod nas u Ljubljani.

Ako se uvijek tražilo da učenici prema vjeroučitelju imaju povjerenje, to se onda danas traži pogotovu. Bez toga zapravo neće biti pravog uspjeha. Sama pojava katehete, njegova ozbiljnost i strpljivost, njegova blagost i ljubav prema djeci osvojit će mlada srca. Tko bude imao mnogo ljubavi za taj sveti posao, on će znati naći svoju metodu. Ako kateheta duboko vjeruje u ono što govori, on će tu svoju vjeru preliti i u slušaoce. Kaže Overberg: »Nekoliko riječi iz usta vjeroučitelja koji je sam iskusio utješnu i umirujuću moć religije djeluje na učenika kudikamo krepkije, nego naljepši govor onog drugog koji tog uvjerenja ne posjeduje.«

To uvjerenje neće nam dati mira, nego će nas neprestano tjerati na nove i zamašnije akcije u radu među mladeži. Svećenik dubokog uvjerenja neće moći mirno spavati, ako nije okupio djecu na vejronauk i ako im ne pruža dovoljno duhovne hrane.

Nećemo se nikada pa ni ovdje pouzdati samo u svoje snage jer one su uvijek krhke i slabe, nego ćemo i ovaj posao ukopčati sa nepresušivim izvorom neiscrpive energije, a to je presveta Euharistija. Ima stvari koje se čovjeku otimaju i

ostaje pred njima nemoćan, ali je Bog svemoguć i Njemu se nije ništa otelo. Svaki sat vjeronauka počinjemo i dovršujemo molitvom. Dobar kateheta će koji put svoje đake odvesti pred svetohranište i s njima zajednički moliti; poticati ih da češće pirmaju hranu jakih. Dobar kateheta će se često i u svojim privatnim molitvama sjetiti svojih polaznika vjeronauka. Jedan naš župnik prije više godina otpočeo je u svojoj novoj župi s predavanjem vjeronauka, ali stvar nije nikako išla; dolazilo mu vrlo malo djece. Ali svaki put je neizostavno katehizirao; pozivao je roditelje na sastanak; s oltara i u propovijedima je više puta korio nemarnost roditelja u pošiljanju djece na vjeronauk, ali sve uzalud. Tada on počne molitvenu akciju. Sv-'-i dan u misnom Mementu sjetio se nemarnih đaka i roditelja. -aki put poslije vjeronauka otišao bi pred svetohranište sa onom malom grupicom djece i tamo skupa s njima glasno molio za one koji se oglušiše i ne dolaze na vjeronauk. Na istu nakanu svakih petnaest dana odlučivao po jednu misnu intenciju. Više puta nedjeljom javno molio s pukom na tu nakanu. Takvo stanje trajalo je godinu dana a već slijedeće godine broj đaka se povećao na vjeronauku te nakon tri godine sva se djeca te župe nađoše na satovima vjeronauka.

Zbilja je istina: Što mi sami ne možemo, možemo s Bogom, samo mu stavimo na raspolaganje svoje slabe sile. Radimo i molimo te ćemo uspjeti u svemu pa i u katehizaciji.

O. fra FERDO VLAŠIĆ

KAJ MORAMO PREDVSEM DOSEČI?

1. Vprašanje.

Besede »predvsem« tukaj ne jemljem v časovnem pomenu. Ne gre za čas, marveč za važnost in vrednost. Zato bi se vprašanje lahko tudi glasilo: Za kaj nam pri liturgični obnovi prvenstveno in končno gre, kateri je zadnji cilj in namen, ki ga moramo z liturgično obnovo imeti. To nam mora biti jasno in to moramo imeti vedno pred očmi.

Gotovo nismo ne vem kaj začeli tjavdan, gotovo smo imeli pred očmi cilj: to bi radi dosegli, da bi verniki pri liturgiji ne bili samo gledavci in poslušavci, ampak tudi sodelavci. Konkretno uresničitev tega smo videli v tem, da bodo recimo pri maši duhovniku latinsko odgovarjali, skupno glasno molili

ostaje pred njima nemoćan, ali je Bog svemoguć i Njemu se nije ništa otelo. Svaki sat vjeronauka počinjemo i dovršujemo molitvom. Dobar kateheta će koji put svoje đake odvesti pred svetohranište i s njima zajednički moliti; poticati ih da češće pirmaju hranu jakih. Dobar kateheta će se često i u svojim privatnim molitvama sjetiti svojih polaznika vjeronauka. Jedan naš župnik prije više godina otpočeo je u svojoj novoj župi s predavanjem vjeronauka, ali stvar nije nikako išla; dolazilo mu vrlo malo djece. Ali svaki put je neizostavno katehizirao; pozivao je roditelje na sastanak; s oltara i u propovijedima je više puta korio nemarnost roditelja u pošiljanju djece na vjeronauk, ali sve uzalud. Tada on počne molitvenu akciju. Sv[illegible] dan u misnom Mementu sjetio se nemarnih đaka i roditelja. [illegible]aki put poslije vjeronauka otišao bi pred svetohranište sa onom malom grupicom djece i tamo skupa s njima glasno molio za one koji se oglušiše i ne dolaze na vjeronauk. Na istu nakanu svakih petnaest dana odlučivao po jednu misnu intenciju. Više puta nedjeljom javno molio s pukom na tu nakanu. Takvo stanje trajalo je godinu dana a već slijedeće godine broj đaka se povećao na vjeronauku te nakon tri godine sva se djeca te župe nađoše na satovima vjeronauka.

Zbilja je istina: Što mi sami ne možemo, možemo s Bogom, samo mu stavimo na raspolaganje svoje slabe sile. Radimo i molimo te ćemo uspjeti u svemu pa i u katehizaciji.

O. fra FERDO VLAŠIĆ

KAJ MORAMO PREDVSEM DOSEČI?

1. Vprašanje.

Besede »predvsem« tukaj ne jemljem v časovnem pomenu. Ne gre za čas, marveč za važnost in vrednost. Zato bi se vprašanje lahko tudi glasilo: Za kaj nam pri liturgični obnovi prvenstveno in končno gre, kateri je zadnji cilj in namen, ki ga moramo z liturgično obnovo imeti. To nam mora biti jasno in to moramo imeti vedno pred očmi.

Gotovo nismo ne vem kaj začeli tjavdan, gotovo smo imeli pred očmi cilj: to bi radi dosegli, da bi verniki pri liturgiji ne bili samo gledavci in poslušavci, ampak tudi sodelavci. Konkretno uresničitev tega smo videli v tem, da bodo recimo pri maši duhovniku latinsko odgovarjali, skupno glasno molili

nekatere molitve, peli liturgične pesmi, prinašali hostije itd. In v to smer je šlo naše prizadevanje, ki ni ostalo brez vidnih uspehov. Zdi pa se, da smo pri tem prezrli, da mora biti to, kar smo dosegli, le *sredstvo*. Pravi cilj, namen, tisto, po čemer tu vprašujemo: Kaj moramo predvsem doseči, pa je nekaj važnejšega.

Ko se lotevamo liturgične obnove, moramo najprej pomisliti, kaj hočemo z njo, in potem, kako jo bomo izpeljali, da to dosežemo. Pa smo morda preveč mislili na drugo: kako — da bodo verniki sodelovali z molitvijo in petjem, in se nismo dovolj ozirali na prvo — da s tem sodelovanjem dosežemo namen liturgije.

2. Namen liturgije.

Danes pa poudarimo tisto temeljno točko, ki bi jo morali imeti pred očmi pri vsem delu za liturgično obnovo in pri liturgiji sami in ki bo držala tudi, naj koncil glede liturgije določi karkoli.

Tudi liturgija ima svoj cilj, svoj namen, ki že po svoji naravi nakazuje pot k njemu, in zahteva primerno udejstvovanje. Oracija pri blagoslovu palm na cvetno nedeljo nam ga tako lepo razodeva: »Gospod, daj, da bo to ljudstvo to, kar na zunaj opravlja v tvojo čast, z najglobljo pobožnostjo znotraj dopolnilo in si pridobilo zmago nad sovražnikom.« Torej: zunaj znotraj, tvojo čast — zmago nad sovražnikom! Štirje elementi liturgije, dva kot sredstvo: zunanje in notranje udejstvovanje, in dva kot cilj: čast Božja in naše posvečenje. In tu je jedro vprašanja. Liturgija in vse liturgično udejstvovanje in sodelovanje mora imeti pred očmi ta *dvojni cilj: adoratio et sanctificatio*. Zato mora biti ta dvojni namen bogočastja liturgičnim osebam in sodelavcem globoko v zavesti in trajno pred očmi. Vse, kar ni zavestno usmerjeno k temu cilju, je prazno, ni liturgija v pravem pomenu besede.

Čeprav gre v liturgiji prvemu namenu, adoraciji, prvenstvo, moramo vendar močno poudarjati tudi drugi namen, posvečenje. Skupnja kaže, da duhovniki, še bolj pa verniki, to drugo kaj radi zapostavljamo ali čisto prezremo. Mi in verniki mislimo pri naši večkrat bolj na počeščenje Boga, morda še na kake koristi v naravnem življenju, kot pa na posvečenje. Mislimo samo, v kake namene verniki večinoma dajejo za maše. Pri mašah za rajne gre sicer samo za posvečenje, a še tu po namenu darovalvec predvsem za negativno stran,

za rešenje iz trpljenja. Pri zakramentih pa že sploh! Zlasti verniki mislijo večkrat bolj na izpolnitev neke dolžnosti kot pa na posvečenje. Zakaj dajo otroka krstiti, zakaj gre k birmi, zakaj gredo za veliko noč k spovedi, zakaj se še cerkveno poročjo? Posvečenje duše pri tem velikokrat ni namen, ni cilj. Pri liturgiji se na noben način ne smemo zadovoljiti samo s tem, da smo izpolnili neko dolžnost (sem maševal, sem opravil brevir, sem bil pri maši). Vsa liturgija marveč hoče, da po njej poglabljamo svojo povezanost s Cerkvijo, to je s Kristusom. Liturgija nas hoče in mora pobožanstviti, nas napolniti s Kristusovim življenjem, da z njim živimo. To mora biti najglobljí sad liturgije na naši strani: delež na Božjem življenju Kristusovem. In to ne samo za liturga, ampak tudi za tiste, za katere in v imenu katerih opravlja liturgična opravila in kateri z njim sodelujejo — za vernike.

Zato moramo odgovoriti na stavljeno vprašanje: To predvsem moramo doseči, da bodo duhovniki vsa liturgična opravila tako opravljali in verniki pri njih tako sodelovali, da bodo res Boga častila in duše posvečevala.

3. Namensko udejstvovanje.

Lahko bi se zgodilo, da bi kje bolj ali manj brezhibno opravljali recitirano mašo, pa bi to še vedar ne bila liturgija v polnem pomenu besede, če bi namreč sodelujoči ne šli za tem dvojnim namenom — adoratio et sanctificatio — ali pa bi ju s svojim načinom udejstvovanja cele izključevali.

Da bi povzdignili kako cerkveno slovesnot, tu in tam najamejo recimo gledališke pevce ali godce. Gotovo, da ti s svojim umetniškim nastopom lahko povzdignejo zunanjo slovesnost; morebiti nekateri navzoči nad tem uživajo, saj vemo, da nekateri hodijo v cerkev poslušat lepo petje in so tako slučajno »pri maši«, točneje: med mašo v cerkvi. Vsaj možen pa je v takih primerih pomislek, ali je to bogočastje pred Bogom res lepše, ali ti sodelavci res Boga častijo in iščejo svoje posvečenje. Njihovo udejstvovanje morebiti nima ne enega ne drugega namena liturgije. Je potem to liturgično sodelovanje? Kaj manjka? Notranja, zvestna usmerjenost delujočih na namen liturgije. — To je le en primer, ki izrazito kaže na važnost namenskega udejstvovanja v liturgiji.

Če izrivamo iz maše rožni venec, litanije in drugo kot neliturgične pobožnosti, pa vendar molimo v maši Kyrie (začetek litanij), Jagnje božje (konec litanij), vero in očenaš (se-

stavine rožnega venca), pa vse to enako raztreseno, mehanično, kot rožni venec, ali smo samo s tem že dosegli liturgično sodelovanje? Saj ne gre za kakršnokoli sodelovanje, marveč gre za liturgično sodelovanje, ki ima pred očmi namen liturgije in gre zavestno za tem namenom, resnično Boga častiti in sebe posvečevati.

Morda smo kje napravili tudi to skušnjo: Naučili smo vernike precej gladko sodelovati pri maši z molitvijo in petjem, glede obhajila pa se ni nič spremenilo, in opazili smo, da tako mehanično molijo recimo daritveno molitev kot prej rožni venec. Torej na eni strani uspeh, na drugi neuspeh. Zakaj? Kaj zopet tu manjka? Adoratio et sanctificatio! Ne zavedajo se teh namenov, ni jim do tega, da bi jih dosegli: sedaj, s to sv. mašo hočem Boga častiti, v tej sv. daritvi se hočem z Bogom združiti, se hočem posvetiti. Brez tega jim je seveda vseeno, ali molijo mašne molitve ali rožni venec ali kaj drugega ali pa tudi nič. Če nimajo pravega namena, res ne vedo, čemu bi se trudili.

Tu je na mestu beseda sv. Avguština: »Laudate Dominum; sed laudate de vobis, i.e., ut non sola lingua et vox vestra laudet Deum, sed et conscientia vestra« (Ennarrat. in Ps. 148). Enako nam dado misliti besede opata Chautarda v knjigi o notranjem življenju, ki jih polaga v usta Kristusu: »S svojimi obredi te stavi Cerkev pred alternativo: ali pobožnost ali hinavščina. Moraš se odločiti za pravo notranje, duhovno življenje, ali pa mi od kraja do konca maše govoriš, česar ne misliš, prosiš, česar ne želiš«. Postavimo samo namesto »pobožnost in notranje življenje« namensko udejstvovanje, pa slišimo: Ali me z liturgičnimi opravili res hočeš častiti in se posvečevati ali . . . hinavščina!

Torej kratko: Liturgija ima svoj namen in tiski, ki jo opravljajo ali pri tem sodelujejo, ga morajo zavestno imeti pred očmi.

4. Osebno udejstvovanje.

Morda bi rekli: Pozabljaš, da delujejo sv. maša in zakramenti ex opere operato in torej namen vedno dosežen.

Poglejmo. Veljavna sv. maša časti Boga, četudi bi ga duhovnik in navzoči verniki pri njej celo žalili. Kristus ga je počastil — da, a duhovnik in verniki, če niso zavestno vključeni v daritev? Tako že prvi namen ni v celoti dosežen. Drugi,

sanctificatio, pa je istočasno lahko celo izključen ali vsaj tudi zmanjšan.

Duhovnik nikakor ni in ne sme biti samo živ mehanizem, po katerem Kristus opravlja svojo daritev, časti nebeškega Očeta in deli milosti. Njegova maša je opus Dei, a mora biti v odlični meri tudi opus hominis. Najlepši in najvišji tozadevni vzor imamo v najvišjem liturgu Kristusu. Mislimo si ga le pri njegovi velikoduhovniški molitvi ali pa na križu. Kako je pri tem ves prevzet od namena, slaviti Očeta in posvečevati duše.

Pisec liturgičnih knjig, benediktinec P. Panfoeder, je napisal celo knjižico z naslovom »Osebni delež v liturgiji« (Das Persönliche in der Liturgie). Vsaj do neke mere mora biti pri liturgičnem udejstvovanju vsa osebenost, ne samo telo, udeležena z namenom, hotenjem, z voljo, Boga častiti in sebe posvečevati. Naj doslovno navedem en stavek iz imenovane knjige. »Cerkev želi, da mi te skrivnosti (prej govori o maši in sakramentih) obhajamo ne le s svojim zunanjim človekom, marveč tudi z duhom in srcem, razumom in voljo, pazljivostjo, in da imamo namen storiti to, kar dela Cerkev, izpolniti postavo Cerkve.« Sem spada tudi misel iz njegove druge knjige »Daritev« (Das Opfer): brez osebnega sodelovanja tudi ni sadov posvečenja. In isti je smisel Ciprijanovih besed, ki jih on citira: »Bog ne uslišuje glas, ampak srce.«

Če smo v prejšnji točki rekli, da je važno, da pri liturgičnem udejstvovanju hočemo namen liturgije, smo temu v tej točki dodali važen plus: ne samo hoteti, marveč vse svoje moči moramo vpreči v to — z vso svojo osebnostjo se moramo udejstvovati, da ta namen dosežemo.

Za naše prizadevanje, približati liturgijo vernikom in vernike liturgiji iz tega izhaja:

Če hočemo vernike pridobiti za liturgično življenje, moramo sami znati opravljati liturgijo digne, attente ac devote, z resničnim notranjim namenom adorationis et sanctificationis; moramo vernikom odpirati oči za ta dvojni namen liturgije, da si bodo zaželeli sodelovati; in moramo jim pokazati, kako bodo to laže dosegli z zunanjim in notranjim ali osebnim sodelovanjem pri molitvi in daritvi. Če nismo na to dovolj mislili, ko smo začeli uvajati zborno mašo itd., moramo vsaj zdaj, in moramo to, kar smo že dosegli, dopolniti s tem, da jih opozarjamo na te namene in na nujnost takega, ne zu-

nanje — mehaničnega, marveč notranje — osebnega sodelovanja.

5. Zaključek.

Vrnimo se k naslovnemu vprašanju in povzemimo odgovor: Predvsem moramo doseči to, da bodo liturgične osebe vsa liturgična opravila tako opravljale in verniki pri teh opravili tako sodelovali, da bo dosežen dvojni namen liturgije: čast božja in posvečenje duš.

V ta namen pa je potrebno, da imajo liturgične osebe in verniki: 1. to zavest, da gre za čast božje in naše posvečenje, 2. to voljo: tudi jaz da hočem Boga častiti in se posvečevati, in da se 3. temu primerno udejstvujejo, ne samo zunanje-telesno, marveč tudi notranje-osebno. — To pa bo rezultat liturgične vzgoje duhovnikov in vernikov.

Z vsem tem sem hotel opozoriti na tisto, kar poudarja okrožnica »Mediator Dei«: »Glavna sestavina bogočastja mora biti notranja. Brez tega postane bogoslužje nedvomno gol, prazen obred in gol formalizem.« In: »Boga ni mogoče vredno častiti, ako se duh in srce ne dvigneta k prizadevanju za popolnost.«

FRANC LASBAHER

VIDICI

Uz članke Dra Dragutina Kniewalda: Struktura sv. Mise i živi narodni jezik u liturgiji

(Refleksije dušobrižnika)

Kad sam čitao članak »Pitanje jezika u sv. Misi« (Služba Božja br. 1, 1962.), pomislih to je baš divno i potrebno, te kamo sreće kad bi tako bilo. Pročitavši članke Dr Kniewalda: »Struktura sv. Mise« (Vjesnik Đakovačke Biskupije god. 1963.) i »Živi narodni jezik u liturgiji« (Služba Božja br. 2, 1963.) uzdahnuo sam: hvala Bogu. Da, hvala Bogu da je jedan učenjak i priznati stručnjak, koji je sudjelovao u pripremama za Drugi Vatikanski Koncil, jasno postavio stvar. Izrekao je i dokumentirao ono što leži na srcu svećenika u pastvi i odjekuje u dubini duše vjernika koji žele sudjelovati u svetoj misi.

U razgovoru s mojim župljanima višeput sam čuo primjedbu: Zašto ne bi mogla biti sveta misa na *hrvatskom jeziku*, ma barem jedanput na mjesec, da je razumijemo. Dakle i kod pobožnih vjernika se budi želja za boljim razumjevanjem, a po tom i sudjelovanjem u svetoj misi. Ne niječem, nego dapače ističem prema vlastitom iskustvu, kako je pouka vjernika o svetoj

nanje — mehaničnega, marveč notranje — osebnega sodelovanja.

5. Zaključek.

Vrnimo se k naslovnemu vprašanju in povzemimo odgovor: Predvsem moramo doseči to, da bodo liturgične osebe vsa liturgična opravila tako opravljale in verniki pri teh opravili tako sodelovali, da bo dosežen dvojni namen liturgije: čast božja in posvečenje duš.

V ta namen pa je potrebno, da imajo liturgične osebe in verniki: 1. to zavest, da gre za čast božje in naše posvečenje, 2. to voljo: tudi jaz da hočem Boga častiti in se posvečevati, in da se 3. temu primerno udejstvujejo, ne samo zunanje-telesno, marveč tudi notranje-osebno. — To pa bo rezultat liturgične vzgoje duhovnikov in vernikov.

Z vsem tem sem hotel opozoriti na tisto, kar poudarja okrožnica »Mediator Dei«: »Glavna sestavina bogočastja mora biti notranja. Brez tega postane bogoslužje nedvomno gol, prazen obred in gol formalizem.« In: »Boga ni mogoče vredno častiti, ako se duh in srce ne dvigneta k prizadevanju za popolnost.«

FRANC LASBAHER

VIDICI

Uz članke Dra Dragutina Kniewalda: Struktura sv. Mise i živi narodni jezik u liturgiji

(Refleksije dušobrižnika)

Kad sam čitao članak »Pitanje jezika u sv. Misi« (Služba Božja br. 1, 1962.), pomislih to je baš divno i potrebno, te kamo sreće kad bi tako bilo. Pročitavši članke Dr Kniewalda: »Struktura sv. Mise« (Vjesnik Đakovačke Biskupije god. 1963.) i »Živi narodni jezik u liturgiji« (Služba Božja br. 2, 1963.) uzdahnuo sam: hvala Bogu. Da, hvala Bogu da je jedan učenjak i priznati stručnjak, koji je sudjelovao u pripremama za Drugi Vatikanski Koncil, jasno postavio stvar. Izrekao je i dokumentirao ono što leži na srcu svećenika u pastvi i odjekuje u dubini duše vjernika koji žele sudjelovati u svetoj misi.

U razgovoru s mojim župljanima višeput sam čuo primjedbu: Zašto ne bi mogla biti sveta misa na *hrvatskom jeziku*, ma barem jedanput na mjesec, da je razumijemo. Dakle i kod pobožnih vjernika se budi želja za boljim razumjevanjem, a po tom i sudjelovanjem u svetoj misi. Ne niječem, nego dapače ističem prema vlastitom iskustvu, kako je pouka vjernika o svetoj

misi veoma važna i temeljna za razumjevanje i sudjelovanje vjernika u misnoj žrtvi. Ta pouka bit će važna i temeljna i kad bi se ono što se glasno moli ili pjeva odvijalo na narodnom jeziku. No veoma je teško s razumjevanjem sudjelovati na posve nerazumljivom jeziku. Lijepo je istaknuo veleučeni Dr Kniewald kako liturgijska obnova daje pečat kršćanskom životu dvadesetog stoljeća, a prima lex liturgijske obnove jest sudjelovanje cijele kršćanske zajednice u svetoj misi kao glavnom liturgijskom činu. Možemo zamisliti kako je to kad svi vjernici s razumjevanjem vape: Gospodine, smiluj se i dođi k nama, s veseljem prate i iz duše daju slavu Višnjemu Bogu koji je za nas postao čovjekom. Kako je poslije toga potresna ispovjest naše vjere i prinos žrtvenih darova Gospodinu, kako bi onda žarka bila molitva Ocu nebeskome i ganutljiv vapaj Jaganjcu da nam se smiluje i daruje mir... Kako je drugačije kad se sve pjeva na nerazumljivom jeziku. Vjernici nijemo promatraju ili uživaju u glazbi, a Gospodin se žrtvuje na oltaru. Slično kao u Getsemaniju. Isus se znoji krvavim znojem, a učenici spavaju. Zar nismo došli do jednog paradoksa, koji se događa u nekim mjestima dalmatinske Hrvatske koliko mi je poznato, da je življe sudjelovanje vjernika i raznim jutrenjima, večernjama i blagoslovu sa Presvetim nego u svetoj misi, jer se ove pobožnosti obavljaju na živom narodnom jeziku. Lijepe su sve ove naše pobožnosti, ali što su one u usporedbi sa svetom misom?! Kao najjasniji primjer istakao bih bogoslužje Svete Sedmice. U dalmatinskoj Hrvatskoj sve to bogoslužje obavlja se na narodnom jeziku. Tko ne vidi da je to jedan od najvećih faktora zašto vjernici tako živo sudjeluju u tim krajevima u bogoslužju Svete Sedmice. Jednom sam oko 1950. prisustvovao obredima Velikog Četvrtka u jednoj crkvi gdje se sve obavljalo na latinskom. Bilo je to u jednoj katedrali. Puk je mukom mučao a sami svećenici su sve pjevali na latinskom. To je bilo prije obnove sadašnjeg obreda Svete Sedmice. Po našim ostalim mjestima gdje se tadašnji oficij tmina obavljao na hrvatskom narod ga je pratio s razumijevanjem i veseljem. Ovdje sam opazio da su svi prisutni vjernici bili samo hladni promatrači. Jedino ih tu sakupila svijest da je Velika Sedmica te se u tim danima mora prinijeti ta žrtva da se stoji u crkvi iako mu je sve nepoznato i nerazumljivo što se tamo događa. Manje više isto je i sa obnovljenim obredom Svete Sedmice gdje se uporno sve drži na latinskom.

Još treba istaknuti drugu nužnost ako želimo da nam vjernici sudjeluju u svetoj misi: vratimo narodu *njegovu ulogu*. Ako se uvede barem djelomično živi jezik sveta misa će se približiti neusporedivo bliže vjernicima i moći će sudjelovati puno lakše, ali potpuno će biti otvorena vrata sudjelovanju vjernika kad mu se vrati njegova uloga u svetoj misi. Ovdje bih kao ilustraciju povukao jednu paralelu između sudjelovanja u Uskrsnoj vigiliji i svetoj misi koja slijedi odmah iza nje. Poslije uvođenja obnovljenog obreda Svete Sedmice, posjet vjernika uskrsnoj vigiliji je mnogo veći nego prije. (Ovdje ne ulazim u pitanje da bi u nekim župama trebalo naći prikladniji sat za taj najvažniji obred). U posebnim propovijedima sam tumačio vjernicima obrede Svete Sedmice pa tako i uskrsne vigilije. Poslije toga sudjelovanje je prisutnih stopostotno. Kad se poslije počne sveta misa (koja je latinski) svak

se povuče u se i obavlja misnu pobožnost kako zna. Doduše, poslije misne godine i mnoštva pripovijedi o svetoj misi i sudjelovanju u njoj, ima ih koji nastoje pratiti svetu misu koliko mogu, ali moji župljani nisu intelektualci, već jednostavni seljaci. A jedan između njih, inače veoma inteligentan i koji je odmah shvatio koja je namjena priloga Sveta Misa i Molite Braćo, rekao je da treba biti i previše pismen da bi se moglo lijepo pratiti svetu misu u dva jezika. Tako je njemu teško pratiti svetu misu dok se on služi jednim jezikom a svećenik drugim, a kako onda da dođemo do kolektivnog sudjelovanja vjernika. Ono najmanje od najmanjega da bi vjernici sudjelovali sa odgovorima na pozdrave svećenika prije ili kasnije mora postati puka formalnost. Vjernici moraju dobiti svoju ulogu na svom jeziku da bi mogli zajedno sa svećenikom prinositi svetu misnu žrtvu.

Jednom je netko rekao: »neće nam se zato napuniti crkve, ako se uvede živi jezik u ligurgiji.« Promislio sam neće nam se zato napuniti, ali će se zato vjerojatno manje isprazniti. Bez obzira hoće li biti naše crkve punije ili praznije ovdje se radi da Golgotska žrtva bude zajednička žrtva čitave kršćanske zajednice i da bude središte liturgijskog života... Iako se neće odmah napuniti naše crkve, ipak je velika razlika u približavanju svete mise i onim mlakim i rijetkim polaznicima svete mise ako im je ona »razumljiva« ili ako im je »nerazumljiva« i izaziva dojam nečeg tuđeg.

Don ANDRIJA MARDEŠIĆ

ZAJEDNIČKA ŽRTVA

Zbornik predavanja održanih na pastoralno-liturgijskom tečaju u Zagrebu 1962. nosi naslov »Zajednička žrtva«. Tečaj je bio zamišljen kao poticaj i uputa za reorijentaciju klera, a po tome i vjernikâ, gledom na smisao i vršenje liturgijskih funkcija, posebice sv. mise. U tom je pravcu preuzvišeni Ordinarij banjalučki Mons. Alfred Pichler u svojoj uvodnoj riječi ukazao na dogmatsku osnovicu i na pastoralni cilj »novog« gledanja na liturgiju kao na javno crkveno bogoslužje u kojem izravno, aktivno i svjesno sudjeluje čitava zajednica Kristovih vjernika, sakupljena u crkvi oko žrtvenika. Da se izađe iz današnjeg »strašnog stanja« nastojao je Preuzvišeni objasniti svećenicima da svećenik nije jedini nosilac liturgije, da ne smije biti izolovan od vjernika koji su, po samoj naravi sv. mise i liturgije uopće, aktivni, a ne samo pasivni, sudionici u kršćanskom bogoslužju. Vrijeme je da kler sve ovo shvati i prenese vjernicima pa da, u skladu s propisima Sv. Stolice, poradi na liturgijskoj obnovi koja će dovesti do obnove kršćanskog života.

Ovaj zamašni program razradili su pojedini predavači. O svećeniku kao mistagogu govorio je o. dr M. Kirigin OSB, a o svećenikovoj ličnoj funkciji u sv. misi o. dr I. Kozelj D. I. Brizi za ministrante namijenio je svoje predavanje D. Oberžan iz Maribora. Ulogu čitača (lektora) i tumača (komentatora) prikazao je dr Lj. Kučan iz Rijeke. Kakvo treba da bude sudjelovanje vjernika u liturgiji uopće i posebice u pjevanoj sv. misi, izložio je o. dr J.

se povuče u se i obavlja misnu pobožnost kako zna. Doduše, poslije misne godine i mnoštva pripovijedi o svetoj misi i sudjelovanju u njoj, ima ih koji nastoje pratiti svetu misu koliko mogu, ali moji župljani nisu intelektualci, već jednostavni seljaci. A jedan između njih, inače veoma inteligentan i koji je odmah shvatio koja je namjena priloga Sveta Misa i Molite Braćo, rekao je da treba biti i previše pismen da bi se moglo lijepo pratiti svetu misu u dva jezika. Tako je njemu teško pratiti svetu misu dok se on služi jednim jezikom a svećenik drugim, a kako onda da dođemo do kolektivnog sudjelovanja vjernika. Ono najmanje od najmanjega da bi vjernici sudjelovali sa odgovorima na pozdrave svećenika prije ili kasnije mora postati puka formalnost. Vjernici moraju dobiti svoju ulogu na svom jeziku da bi mogli zajedno sa svećenikom prinositi svetu misnu žrtvu.

Jednom je netko rekao: »neće nam se zato napuniti crkve, ako se uvede živi jezik u ligurgiji.« Promislio sam neće nam se zato napuniti, ali će se zato vjerojatno manje isprazniti. Bez obzira hoće li biti naše crkve punije ili praznije ovdje se radi da Golgotska žrtva bude zajednička žrtva čitave kršćanske zajednice i da bude središte liturgijskog života... Iako se neće odmah napuniti naše crkve, ipak je velika razlika u približavanju svete mise i onim mlakim i rijetkim polaznicima svete mise ako im je ona »razumljiva« ili ako im je »nerazumljiva« i izaziva dojam nečeg tuđeg.

Don ANDRIJA MARDEŠIĆ

ZAJEDNIČKA ŽRTVA

Zbornik predavanja održanih na pastoralno-liturgijskom tečaju u Zagrebu 1962. nosi naslov »Zajednička žrtva«. Tečaj je bio zamišljen kao poticaj i uputa za reorijentaciju klera, a po tome i vjernikâ, gledom na smisao i vršenje liturgijskih funkcija, posebice sv. mise. U tom je pravcu preuzvišeni Ordinarij banjalučki Mons. Alfred Pichler u svojoj uvodnoj riječi ukazao na dogmatsku osnovicu i na pastoralni cilj »novog« gledanja na liturgiju kao na javno crkveno bogoslužje u kojem izravno, aktivno i svjesno sudjeluje čitava zajednica Kristovih vjernika, sakupljena u crkvi oko žrtvenika. Da se izađe iz današnjeg »strašnog stanja« nastojao je Preuzvišeni objasniti svećenicima da svećenik nije jedini nosilac liturgije, da ne smije biti izolovan od vjernika koji su, po samoj naravi sv. mise i liturgije uopće, aktivni, a ne samo pasivni, sudionici u kršćanskom bogoslužju. Vrijeme je da kler sve ovo shvati i prenese vjernicima pa da, u skladu s propisima Sv. Stolice, poradi na liturgijskoj obnovi koja će dovesti do obnove kršćanskog života.

Ovaj zamašni program razradili su pojedini predavači. O svećeniku kao mistagogu govorio je o. dr M. Kirigin OSB, a o svećenikovoj ličnoj funkciji u sv. misi o. dr I. Kozelj D.I. Brizi za ministrante namijenio je svoje predavanje D. Oberžan iz Maribora. Ulogu čitača (lektora) i tumača (komentatora) prikazao je dr Lj. Kučan iz Rijeke. Kakvo treba da bude sudjelovanje vjernika u liturgiji uopće i posebice u pjevanoj sv. misi, izložio je o. dr J.

Radić OFM iz Makarske, a kakvo opet kod tihe sv. mise obrazložio je dr J. Pogačnik, generalni vikar ljubljanske nadbiskupije. Na značenje križa i na funkciju Biblije u liturgiji, posebice kod sv. mise, upozorio je o. dr B. Duda OFM iz Zagreba. Vrijednost psaltira u svećeničkom časoslovu istaknuo je dr S. Salač, duhovnik nadbiskupskog sjemeništa u Zagrebu. Najopširnije i najtemperamentnije predavanje održao je maestro Albe Vidaković o »hrvatskoj pučkoj crkvenoj popijevci«. Na kraju je Preuzvišeni nadbiskup zagrebački dr F. Šeper zaokružio što je bilo rečeno na tečaju. Naročito je istaknuo važnost brige za ministrante i potrebu da se muškarcima kod bogoslužja posveti više pažnje. Osobito je stavio na srce učesnicima tečaja njegovanje i obnovu crkvenog pjevanja.

Aktuelne i praktične teme koje su bile obrađene na tečaju redale su se oko središnje tačke cijelog tečaja: sv. mise kao »zajedničke žrtve« svećenika i vjernika. Gotovo svaki se predavač, na ovaj ili na onaj način, osvrnuo na sudjelovanje vjernika u liturgiji i sv. misi kao na osnov i cilj liturgijske obnove.

Tri su predavanja *ex professo* obradila ovu centralnu temu. Dr. J. Pogačnik dao je vrlo dobar pregled kako vjernici mogu, prema indultu Sv. Oficija 1960. i »Vodiču«, sudjelovati kod tihe mise *(missa lecta)*.

O dr J. Radić iznio je svoje mišljenje i svoj prijedlog kako da vjernici ubuduće, na osnovu indulta Sv. Oficija, aktivno sudjeluju u pjevanoj sv. misi *(missa in cantu)*. O. Radić pita zašto se sada, nakon što smo toliko godina nastojali da se našim vjernicima omogući direktno sudjelovanje u pjevanoj misi na živom hrvatskom jeziku, vladamo kao da to još nismo postigli. Drugim riječima: zašto se šutke prelazi preko pravog sadržaja indulta Sv. Oficija od 8. IV 1960? Zašto se mjesto izravnog sudjelovanja vjernika u pjevanoj misi pribjegava neizravnom sudjelovanju? To i nije sudjelovanje, nego puko zaposlenje vjernika kod pjevane mise različitim pučkim pobožnostima i pjevanjem tzv. pučkih pobožnih popijevaka. O. Radić predlaže da u pjevanoj misi čitava crkva, zajedno s pjevačkim zborom, pjeva ono što spada na vjernike i na pjevački zbor. Neka se pjeva Misa, a ne bilo što drugo. Što drugim narodima još nije moguće, nama je to već danas moguće ostvariti. Treba nastojati da čitava zajednica vjernika pjeva one dijelove mise koji spadaju na zajednicu. Zbor pjevača neka pjeva promjenljive dijelove, a stalne dijelove neka pjevaju svi prisutni.

Sasvim protivno stanovište zauzeo je maestro Albe Vidaković. O. Radić je, iz razloga takta, mimoišao direktivu »Vodiča« koja izjednačuje pjevanje vjernika kod pjevane mise *(missa in cantu)* s onim kod tihe mise *(missa lecta)*. U toj stvari »Vodič« ne obazire na indult Sv. Oficija i na opće crkvene propise. Maestro Vidaković u svojem razlaganju prelazi preko slova i duha spomenutog indulta i općih crkvenih propisa o liturgijskom pjevanju kao sastavnom dijelu celebracije pjevane sv. Mise. Mjesto izravnog sudjelovanja vjernika u pjevanoj misi, mjesto liturgijskog pjevanja same mise kako je misnik služi kod oltara, maestro s mnogo žara i temperamenta zagovara pjevanje »hrvatskih pučkih crkvenih popijevaka« u duhu zagrebačke Citare oktokorde iz 18. sto-

ljeća koje se nalaze u zagrebačkom Kantualu, u drugim zagrebačkim pjesmaricama i u različitim molitvenicima. Pri tom se poziva na odnosnu uputu »Vodića«, na potrebu njegovanja folklora, na okolnost da je, po njegovu mišljenju, »reskript Sv. Oficija od 8. IV 1960. priznao i uzakonio taj naš stoljetni običaj«, te na činjenicu da i sama Sv. Stolica ističe kako treba »pobožno pučko pjevanje živo preporučivati i promicati«. Ono se »d a p a č e m o ž e katkada p r i p u s t i t i i s a m i m l i t u r g i j s k i m č i n i m a«. Oštro i beskompromisno otklanjajući »uvoznu robu« germanizatorsko-jozefinističkih popijevaka što ih je uveo biskup Vrhovac, vraća se maestro Vidaković na »naše stare i lijepe popijevke iz Citare« u duhu cecilijanskog pokreta, kako ga je odobrila i preporučila Sv. Stolica. Kod sv. mise treba pjevati prvenstveno »misne« popijevke koje odgovaraju pojedinim dijelovima mise. One nadomještaju misni Ordinarij. Mjesto misnog Proprija treba, uvijek po prijedlogu maestra Vidakovića, pjevati neku popijevku koja odgovara odnosnoj svetkovini ili liturgijskom vremenu (došašću, korizmi). Za ovaj se prijedlog maestro poziva na »sretnu sugestiju što ju je preuzvišeni nadbiskup zagrebački dao članovima dijecezanskog odbora za crkvenu glazbu«. Tako je sve što je maestro izložio i predložio propisano, odobreno, preporučeno od crkvene vlasti i od same Sv. Stolice. U svojoj skromnosti ističe maestro da ništa od onoga što je govorio, što sada govori i što će govoriti ubuduće, »nije njegovo. Od prvog do posljednjeg slova, ništa«. On je to sve naučio i preuzeo od sv. Crkve. On je jednostavno »canis Domini« ili megafon Crkve koji svećenicima i orguljašima viče, govori i tumači što je i kakva mora biti prava crkvena glazba, bez obzira, da li se ti zahtjevi Crkve kome sviđali ili ne. Ti se zahtjevi Crkve, po njegovu mišljenju, ne sviđaju onom dijelu svećenstva koji još uvijek podržava misne popijevke što ih je propisao biskup Vrhovac, kao ni onima koji »nisu oduševljeni pristaše živoga jezika u liturgiji, pa dosljedno tome ni upotrebe pučkih crkvenih popijevaka u pjevanoj misi«. Svi oni treba da konačno prihvate rješenje »ovog problema koji u prvom redu sv. Crkvi leži na srcu«, kako ga je izložio sam maestro. On je tomu zadatku posvetio svoj život, jer se »Providnost pobrinula da je u zagrebačkoj biskupiji baš on određen za taj zadatak«.

Maestro naglasuje da »za 95—98% župa ne važe načela i propisi o *schola cantorum*«, o zbornom pjevanju, o velikim i instrumentalnim sastavima izvođača i drugim sličnim stvarima. Sve to vrijedi kod nas samo za veće gradove, a i tamo samo za mali broj župa. U svim ostalim župama živi pretežno naš seoski i radnički svijet . . . na seoskim se župama jedino s pučkim crkvenim popijevkama može započeti i udariti sigurni temelji djelatnog sudjelovanja kod bogoslužja«. Zato maestro dalje govori samo o seoskim i manjim gradskim župama. »Katedralama i većim gradskim župama gdje postoje pjevački zborovi« namjenjuje svega nepuna 3 retka i kaže da se tu promjenljivi dijelovi u pjevanoj misi moraju pjevati ili barem recitirati na propisanom liturgijskom jeziku. U svim ostalim crkvama (95—98% župa) treba mjesto stalnih dijelova u pjevanoj misi pjevati »misne« popijevke iz naših pjesmarica u duhu Citare, a mjesto promjenljivih dijelova popijevke o svetkovini ili liturgijskom vremenu. Pri tom valja isključiti

germanizatorsko-jozefinističke popijevke koje je uveo biskup Vrhovac, kao i »sladunjave, sentimentalne (da ne kažem senzualne) pjesmice sumnjiva porijekla«. O tim je pjesmicama bila riječ u referatu o crkvenom pjevanju na I sastanku ILO-a u siječnju 1956. Maestro nije prisustvovao tom sastanku, ali se obilno služi spomenutim referatom. Referent je izrazio želju da se i kod tihih i kod pjevanih misâ uklone plitke »misne« i slanjunjave Marijanske i »euharistijske« popijevke, a kod pjevanih misa da se ne pjevaju ni popijevke iz Citare »cecilijanskog« stila, već da se, u sporazumu sa Sv. Stolicom, pjeva sama misa, misni Ordinarij i misni Proprij, na živom hrvatskom jeziku. Nije, dakle, razlog »neoduševljenja« za pjevanje pučkih pobožnih popijevaka pod pjevanom misom »neoduševljenje« za živi jezik u liturgiji. Upravo protivno: nismo oduševljeni za pjevanje pučkih pobožnih popijevaka pod pjevanom misom, jer želimo da barem ona dionica pjevane mise, koja se izravno odnosi na vjernike, bude pjevana živim hrvatskim jezikom. Želimo da vjernici u pjevanoj misi pjevaju samo misu, misni Ordinarij, a po mogućnosti i misni Proprij, na svom materinjem jeziku. Indultom Sv. Oficija od 8. IV 1960. ispunjena je želja spomenutog referata 1956. glede Ordinarija mise. Vjerujemo, da će Sv. Stolica, kad nakon Koncila budu uklonjene stanovite zapreke, uz određene uvjete, dozvoliti i pjevanje misnog Proprija na hrvatskom jeziku u pjevanoj misi. Time postaje živi hrvatski jezik liturgijskim jezikom i u sv. misi. Potpisujemo, dakle, svaku riječ, koju je, u tom pravcu, na tečaju iznio o dr J. Radić OFM. S onim što je na tečaju iznio i predložio maestro Vidaković možemo se složiti samo djelomice. Bez diskusije prihvaćamo da treba naše pjesmarice i molitvenike očistiti od korova plitkih, sladunjavih (i još gorih) popijevaka koje su ih preplavile i koje se još uvijek kod nas pjevaju. Ne možemo prihvatiti načelo ni odobriti praksu da kod pjevanih misa treba — i nakon pročišćenog repertoara — pjevati pučke pobožne popijevke *mjesto liturgijskog teksta* u doslovnom ili slobodnom prijevodu, koji daje barem smisao liturgijskog izvornika. Ni u gradu, ni na selu. To bi značilo:

suprotstaviti se izričitim crkvenim propisima ili ih izigravati,

sprečavati nastojanja zbiljske liturgijske obnove,

uskratiti vjernicima izravno i aktivno sudjelovanje u pjevanoj misi pjevanjem liturgijskih tekstova na živom hrvatskom jeziku,

vraćati kolo duhovnog razvitka hrvatskog naroda u davno prošla aliturgijska vremena.

Opći crkveni propisi hvale i preporučaju pučke pobožne popijevke kod pučkih neliturgijskih pobožnosti, pa i kod tihe sv. mise, a katkada *(quandoque)* i za vrijeme pjevane mise, *nakon što su otpjevani svi propisani liturgijski dijelovi misnog Ordinarija i Proprija,* ali ne dozvoljava pjevanje pučkih pobožnih popijevaka *umjesto* liturgijskih tekstova. To ne dozvoljavaju ni opći crkveni propisi ni indult Sv. Oficija od 8. IV 1960.

Prema općim crkvenim propisima treba da pjevači pjevaju u pjevanim misama *Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus* iz Ordinarija, te Introit, Graduale, Sekvenciju, Ofertorij, *Communio* iz Proprija mise. To je pjevanje sastavni dio liturgije u

pjevanoj i svečanoj misi. Osim liturgijskog pjevanja spominje enciklika Pija XII »Musicae sacrae« od 25. XII 1955. duhovno pjevanje *(musica religiosa)* i pučko pjevanje *(musica popularis)*. Za liturgijsko pjevanje ili tzv. gregorijanski koral veli Pijo XII: »locorum Ordinarii ceterique sacri pastores sedulo curent, ut christifideles inde a pueris saltem faciliores et magis usitatas modulationes addiscant, eisque etiam in sacris ritibus liturgicis uti sciant.« O pučkom pobožnom pjevanju veli: »Verum illud quoque musicae sacrae genus, quod 'populare' appellatur et... experientia teste magnum salutaremque exercere potest in christifidelium animos vim et virtutem, sive *intra templa in actionibus et caerimoniis non liturgicis usurpatur,* sive extra sacrarum aedium saepta ad varia sollemnia et celebrationes adhibetur...«, pa nastavlja: »ubi saecularis vel immemorabilis consuetudo fert ut in sollemni Sacrificio Eucharistico, *post sacra verba liturgica* latine cantata, *nonnulla popularia vulgaris sermonis cantica inserantur,* locorum Ordinarii id fieri sinere poterunt si pro locorum ac personarum adiunctis existiment eam (consuetudinem) prudenter submoveri non posse (can. 5. CIC).« Sve to vrijedi i za one slučajeve kad je Sv. Stolica dala posebne indulte. Ti se indulti ne smiju ni sadržajno ni lokalno proširivati bez odobrenja Sv. Stolice: »ab ipsa Apostolica Sede ob graves causas quasdam sed omnino definitas exceptiones hac in re concessas... nequaquam latius proferri vel propagari, nec sine debita eiusdem Sanctae Sedis venia, ad alias regiones transferri volumus.«

Uputa Sv. Zbora Obreda o svetoj glazbi i liturgiji od 3. IX 1958. juridičkim jezikom sistematski razrađuje propise i upute Pija XII, obično naprosto ponavljajući riječi enciklike. Pod br. 9. daje definiciju i opisuje utjecaj pučkog pobožnog pjevanja, kako je to maestro Vidaković na str. 110. prenio. Ipak, pada u oči, da je rečenicu »immo in ipsis actionibus liturgicis quandoque admitti potest«, ovako preveo: »D a p a č e s e m o ž e katkada p r i p u s t i t i i u s a m i m l i t u r g i j s k i m č i n i m a«. U izvorniku je, prema samom tekstu i čitavom kontekstu, naglasak na riječ *quandoque,* a u prijevodu je važnost ove riječi grafički potisnuta u pozadinu. To je učinjeno s određenom nakanom koja se očituje i u tomu što se ističe st. 1. t. 51. Upute Sv. Zbora Obreda da »pobožno pučko pjevanje t r e b a ž i v o p r e p o r u č i v a t i i p r o m i c a t i«, ali se prešućuje st. 2. u kome se odmah nadovezuje: »Huiusmodi autem cantus popularis religiosus proprium habet locum in omnibus, sive poblicis sive familiaribus vitae quotidianae labores; nobiliorem vero partem obtinet in omnibus piis exercitiis, sive extra sive intra ecclesiam peragendis; *quandoque demum in ipsis actionibus liturgicis admittitur,* iuxta normas superius nn. 13—15 traditas.« Prema normi 14/a može se *in missis in cantu,* pod stanovitim uvjetima, uz dozvolu Ordinarija, poslije otpjevanog propisanog liturgijskog teksta, otpjevati koja — ta pjesma na živom narodnom jeziku, kako je to istaknuto u enciklici »Musicae sacrae«. U smislu t. 14/b dozvoljeno je u tihim misama *(missa lecta)* pučko pobožno pjevanje, prema mjesnom običaju.

Prema enciklici, dakle, Pija XII »Musicae sacrae« i prema odnosnoj instrukciji Sv. Zbora Obreda pučke su pobožne popijevke određene za privatnu i pučku ne-liturgijsku pobožnost. One mogu

poslužiti i kao mali izuzetni dodatak nakon otpjevanog čitavog propisanog liturgijskog teksta u pjevanoj misi. Ali nipošto ne mogu nadomjestiti liturgijski tekst, da se u pjevanoj misi, bilo u gradu ili na selu, pjevaju mjesto liturgijskog teksta.

Indult Sv. Oficija od 8. IV 1960, govoreći o pjevanoj misi *(missa in cantu)*, dozvoljava »ut fideles... vulgari lingua cantica ad Kyrie eleison, Gloria in excelsis, Credo, Sanctus et Benedictus, necnon ad Agnus Dei canere valeant quae eorumdem textuum liturgicorum *vel traductionem praebeant vel saltem sensum exprimant*...«. Bilo bi potrebno taj indult u cijelosti, zajedno s peticijom, u latinskom izvorniku i u dobrom prijevodu objelodaniti. Trebalo bi dodati stručni i službeni komentar da se spriječi samovoljno i nepravilno tumačenje i primjenjivanje ove velike povlastice. Treba jasno lučiti *quaestio iuris* i *quaestio facti*. Time, što smijemo na živom narodnom jeziku u pjevanoj misi pjevati doslovan ili slobodan prijevod misnog Ordinarija, nije odobrena svaka naša »pučka« popijevka koja počinje riječima »Slava«, »Vjerujem«, »Svet«... Dopušten je i slobodan prijevod ili parafraza, *ali samo tada, ako izražava smisao liturgijskog teksta*, razumije se u cjelini, a ne samo početka ili »jezgraški«, kako je to obično slučaj. Tako npr. ni jedna jedina »pučka« popijevka u pjesmarici maestra Albe Vidakovića »Slava Bogu« ne donosi ni doslovan ni slobodan prijevod gore spomenutih liturgijskih tekstova Ordinarija mise, koji bi ma i samo iz daleka davao zbiljski smisao liturgijskog *Gloria, Credo, Sanctus.*

Tendencija da se mjesto prijevoda liturgijskog teksta Ordinarija mise pjevaju kod nas uobičajene »misne pučke popijevke« poništava nastojanja zbiljske liturgijske obnove da naši vjernici na živom hrvatskom jeziku izravno i aktivno sudjeluju u celebraciji pjevane sv. mise. Da je tome zaista tako, dovoljno je pročitati uvodnu riječ Preuzvišenog Ordinarija banjalučkog na tečaju: »Nema nikakve sumnje, vjernicima pripada kudikamo aktivnija uloga u euharistijskoj žrtvi od one koju smo (im) dosad davali... »Doista je prijeko potrebno da vjernici ne prisustvuju svetim obredima kao tuđinci ili nijemi gledaoci« (Pijo XI)... Dogma traži aktivno sudjelovanje vjernika... Tekstovi što ih svećenik kod mise moli, to se smatra nečim što se tiče samo svećenika. Narod o tom ne zna ništa. Tako je misa, u svojoj cjelini, postala tajna jedne kaste, kaste svećenika, a narod prisustvuje bez razumijevanja... Kod pjevane mise, ukoliko se uopće pjevaju liturgijski tekstovi, te tekstove pjevaju pjevači. Vjernici se pritom većinom dosađuju ili gledaju privatnim molitvama utući vrijeme... Ako se ne pjevaju liturgijski tekstovi već pjesme u narodnom jeziku, onda također narod u većini slučajeva vrlo malo sudjeluje, a ni pjesme često ne odgovaraju dijelovima mise i crkvenoj godini. Naše pjesme su u raskoraku s misom, nisu organski povezane s njom. Ima, dakako, časnih i dosta rijetkih izuzetaka (ali to je i onda samo »zaposlenje« vjernika, a nipošto izravno aktivno sudjelovanje u pjevanoj misi — opaska naša)... Ogromni kapital svetosti, neiskorištene energije duhovne obnove leži u liturgiji, ali to je blago zaključano i narod ne može do njega (to je pastoralno gledište opravdano čak i ako se apstrahira od liturirgijskog gledišta kao takvog — opaska naša)... Pogledajte jednoć kako se

vjernici ponašaju kod svečane ili pjevane mise! Pa i kod tihe! Je li to nalik na onaj »sveti narod« koji prikazuje Bogu najsvetiju žrtvu? Ja znam da oni zadovoljavaju i ovako dužnosti pohađanja i slušanja mise, ali znam i to da se aktivno sudjelovanje ne može svesti na samu nazočnost. To strašno stanje je i izazvalo liturgijski pokret... Ima, Bogu hvala, i dobro poučenih vjernika... Čitaju, možda, hrvatski misal i prate s razumijevanjem, većim ili manjim, svete tekstove i sveto zbivanje. Ne može se nijekati, i to je neko sudjelovanje i mi moramo Bogu zahvaliti što imamo i takvih vjernika. A ipak to je samo duhovno sudjelovanje. U samoj žrtvenoj akciji ti su vjernici pasivni. Oni prate, razumiju, ali sami ne sudjeluju. Osim, možda, što ustaju na evanđelje, kleknu na podizanje i primaju sv. pričest. Pape traže više. *Actuosa participatio* znači ne pasivno nego aktivno sudjelovanje... U toj drami (tj. pjevanoj sv. misi) — po zamisli rimske liturgije — vjernici nisu samo gledaoci, već akteri. Oni aktivno sudjeluju. To moramo ostvariti«. Pjevanjem pučkih pobožnih popijevaka to se ne može ostvariti. Niti se mogu postaviti temelji da bi se to jednom, ma i u dalekoj budućnosti moglo postići. Već zato ne, jer svećenik moli kod oltara jedno, a vjernici (ponajčešće zapravo samo pjevači, odnosno pjevačice) pjevaju nešto sasvim deseto, možda samo u sebi i lijepo, ali što ne odgovara onomu što misnik moli kod oltara. »Vjernici tako misle i doživljavaju nešto, što nema nikakve veze s onim što je na oltaru« rekao bi, ako i u ponešto drugačijem kontekstu, preuzvišeni nadbiskup zagrebački. I ne radi se samo o subjektivno-individualnom doživljavanju vjernika, nego o njihovom objektivno-kolektivnom sudjelovanju u prinošenju sv. žrtve kad je riječ o pjevanoj misi.

Prijedlog da se u pjevanoj misi mjesto liturgijskog Ordinarija i Proprija pjevaju pučke pobožne popijevke, vraća kolo duhovnog razvitka hrvatskog naroda u davno prošla aliturgijska vremena kasne gotike, baroka i rokokoa. Tada je u velikim crkvama nutrašnje sudjelovanje vjernika sa sv. misom ustupilo mjesto gledanju sjajnih ceremonija i slušanju koncertnih »misa«. I vanjsko i unutrašnje sudjelovanje vjernika bilo je praktički jednako ništici. Nerijetko i ispod ništice. U malim i seoskim crkvama nije bilo ni sjajnih ceremonija ni velebnih koncerata. Vjernici su pjevali pučke pobožne popijevke na svom materinjem jeziku, dok je misnik čitao i pjevao misu na njima nerazumljivom latinskom jeziku. Tako se tada moralo postupiti, ako se htjelo vjernike nečim »zaposliti« i ako se htjelo spriječiti da ne prijeđu u drugu crkvenu organizaciju koja je uvela pjevanje pučkih popijevaka i psalama na narodnom jeziku. Tako su nastale njemačke, češke, slovačke, madžarske pjesmarice s »pučkim« pobožnim popijevkama. U taj se uzor, dosljedno duhu i prilikama tadašnjega doba, ugledala i zagrebačka Citara oktokorda. Ta je naša pjesmarica svojim popijevkama *od Sacrum*, a sigurno i onima koje nisu bile određene upravo *ad Sacrum*, zabavila vjernike za vrijeme dugih pjevanih latinskih misa. Bilo je to doba individualističkog subjektivizma. Liturgija je bila monopol »svećeničke kaste« koja ju je vršila bez razumijevanja. Kao jedno od glavnih pravila katoličkog duha i *sentire cum Ecclesia* vrijedila je tada: *laudare thymiamata, lumina et pompam in ecclesia*. Tamjan, svijetlo, raskoš i sjaj, to je bila či-

tava »liturgija«. Mi smo danas pošli mnogo dalje. Mi želimo manje sjaja, više jednostavnosti, više duha i više sudjelovanja vjernika. Pučke pobožne popijevke bile su nekad, možda, jedini izlaz iz teške situacije. Danas su, u pjevanoj misi, postale nekorisne, suvišne i štetne, pa i onda kad ih pročistimo od germanizatorsko-jozefinističke pljeve »modernog« sladunjavo-senzualnog korova, koji i nije toliko moderan, jer se povodi za sličnim popijevkama 17. i 18. stoljeća... Bi li se ono »strašno stanje«, što ga crta Preuzvišeni Pichler, bitno promijenilo u pravcu izravnog i aktivnog sudjelovanja vjernika u pjevanoj sv. misi, kad bi u našim seoskim — i gradskim! — crkvama izostalo pjevanje ove pljeve i korova, pa bi pjevači (uglavnom pjevačice) pjevali samo »pučke« popijevke u stilu Citare oktokorde, kako ih obično preporučuju naši »cecilijanci«? I bez obzira na okolnost da to nije zbiljski folklor, nećemo li nesamo Bogu, nego i našem seljačkom i radnom narodu, dati biserje iz liturgijske riznice koju mu u naše dane otvara Crkva? Ili ćemo i dalje podizati onaj nevidljivi, ali neprobojni ikonostas koji dijeli naše vjernike od misnika, od oltara i od svete žrtve kako je misnik služi u svetištu? Sada, kad nestaje glavne zapreke za aktivno sudjelovanje vjernikâ — ne samo gradske »elite«, nego svih Kristovih vjernikâ na selu i u gradu — u pjevanoj sv. misi? Kad Sv. Stolica sve više dozvoljava i kad Koncil službeno i onako impozantnom većinom preporuča uvođenje i priznaje potrebu stanovite dvojezičnosti u liturgiji i u samoj pjevanoj sv. misi, da zaista ne bude razlike između Latina, Grka i »barbara«, da se zaista ostvari ona psalmiste: Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi!

Zar ćemo, zaista, i u ovim novim vremenima, i dalje podržavati isključivost vjernicima nerazumljivog latinskog jezika u liturgiji kako je služi »viša kasta«, kler u sanktuariju, a »svjetovnjacima« ćemo u crkvenoj lađi, odijeljenima od oltara i klera, pružiti »folklorne« mrvice na njihovu jeziku, koji nije dostojan da uđe u svetište? O 1300-godišnjici sv. braće Ćirila i Metodija? Kad se cijeli svijet, osim nekoliko reakcionara, divi njihovu djelu i njegovu značenju. Komu ćemo se pridružiti ako nam je birati između stvarne (ne: juridičke!) »revolucije« koja gleda naprijed i reakcionarnosti koja gleda unatrag?

Iznenađuje činjenica da se na tečaju o »zajedničkoj žrtvi« nije našlo mjesta za osnovna pitanja praktične prirode u ovom žrtvovanju kad se radi o pjevanoj misi: o liturgijskom jeziku, o liturgijskom pjevanju i o indultu Sv. Oficija od 8. IV 1960. Ova su pitanja veoma važna s liturgijskog i s pastoralnog gledišta, tako na području latinske, kao i na području staroslovenske liturgije kod nas. Važno je i pitanje pučkih pobožnih popijevaka kod pučkih pobožnosti i tihe svete mise u njezinim različitim oblicima. Ali ono je, ipak, od drugorazredne važnosti, kad je riječ o izravnom i aktivnom sudjelovanju vjernika u sv. misi. To se sudjelovanje u punoj mjeri ostvaruje upravo u pjevanoj misi: izmjeničnim pjevanjem Ordinarija i Proprija mise od strane misnika, pjevačkog zbora i čitave zajednice prisutnih vjernikâ. Kao što kod tihe mise, u principu, valja moliti samu misu, a ne drugo što, tako, po riječi sv. Pija X, u pjevanoj misi valja pjevati samu misu, misni Ordinarij i Proprij, a ne nešto drugo, bilo to što mu drago. To je po-

stulat moderne liturgike, moderne pastoralke i — crkvenih propisa. Svako je drugo rješenje pjevanja kod pjevane mise nesamo s liturgijskog i pastoralnog, nego i s juridičkog gledišta običan *abasus,* ili — ako hoćete — *passus extra viam.* Indult Sv. Oficija od 8. IV 1960. nije ozakonjenje, legalizacija nezakonitog stoljetnog običaja da se mjesto liturgijskog Ordinarija mise pjevaju pučke popijevke koje nisu ni slobodan prijevod liturgijskog teksta. O takvom stoljetnom običaju nema u indultu ni jedne jedine riječi. Indult Sv. Oifcija daje Hrvatima i Slovencima u Jugoslaviji sasvim drugu, i mnogo veću i značajniju povlasticu: da vlastitim živim narodnim jezikom svi vjernici izravno i aktivno sudjeluju u pjevanoj misi, pjevajući Ordinarij mise na hrvatskom, odnosno slovenačkom jeziku. Time naš živi narodni jezik dobiva značajku liturgijskog jezika i u samoj sv. misi. Hoćemo li se, zbilja, toga odreći prešućujući, mimoilazeći ili krivo tumačeći ovu povlasticu? Ako je pravo shvatimo i ako se njom poslužimo — ova povlastica otvara novu epohu procvata liturgijskog duha i života kod nas, liturgijskog pjesništva i liturgijskog pjevanja, novu epohu kršćanske pobožnosti i kršćanskog života uopće. Cilj i smisao indulta Sv. Oficija nije u tome da se vraćamo u prošlost, da preuzmemo ili podržavamo prošle, zastarjele i nesuvremene oblike prisustvovanja sv. misi, da nam misa služi za njegovanje — uostalom više nego problematičnog — »folklora«. Sv. Oficij podijelio je ovu povlasticu zato da se vjernici — živim narodnim jezikom pjevajući Ordinarij mise — što više sjedine sa svećnikom kod prinošenja sv. Žrtve: »ut fideles quo arctius sacerdoti Missae sacrificium offerenti se iungant ... vulgari lingua cantica ad Kyrie eleison, Gloria in excelsis, Credo, Sanctus et Benedictus, necnon ad Agnus Dei canere valeant quae eorumdem textuum liturgicorum vel traductionem praebeant vel saltem sensum exprimant.«

Dr. DRAGUTIN KNIEWALD

ŠTO SAM VIDIO U JEDNOJ ŽUPI

Već sam davno osjetio potrebu, da posjetim jednog svećenika. Ne da ga poučim, već da od njega nešto naučim. Svi su mi redom o njemu govorili najljepše stvari. I konačno je pala odluka. Kad sam saznao, da je sa svojim motorom doživio jednu nezgodu i da mora ležati.

Upravo je bio opet počeo raditi. Jedva hoda, ali mu revnost nije dala mira. Možda baš zato, da mogne i o. g. s probranom grupom vjernika obaviti devetnicu u č. Bezgrj. Začeću. Moj posjet je pao upravo u vrijeme te devetnice. I njoj sam te večeri prisustvovao.

Ne znam, zašto je to trebalo — u crkvu se ulazilo na pokrajna vrata. Nešto mi je odmah upalo u oči: To je južnjački elemenat, s manje smisla za disciplinu, pa ipak su bili jako disciplinirani. Zaposjedali su redom klupe, pa su tako svi bili okupljeni na jednom mjestu. U svakom pogledu daleko bolje, nego kad su vjernici raštrkani po svim uglovima crkve. I bili su jako pobožni i tihi. U molitvama i pjesmama sudjelovali su svi. Bila je i propovijed. Pažljivost je bila potpuna. Pade mi na um jedna druga crkva, u

kojoj brbljanje prelazi već svaku granicu, a ponašanje je mladeži i djece upravo skandalozno. Ipak sve ovisi o svećeniku. O njegovu ispravnu gledanju na stvari i o njegovu trudu. Jer ta okupljenost vjernika na jednom mjestu, ta njihova aktivnost i pristojno ponašanje u prvom su redu zasluga svećenika, na čiji se rad ovdje osvrćem.

U stilu priprave za blagdan Bezgrj. Začeća bilo je sve. I vjeronaučne prostorije, i crkva, i ta 9 dnevna več. pobožnost. Na ulazu u crkvu nije bio samo jedan, već dva plakata, posvećena velikom Gospinu blagdanu. Plakati su imali uklesan liturgijski tekst i lijepe crteže. Izrađuje ih svećenik sam. Samo je dobro, ako svećenik ima i taj dar. Ali, ako ga nema, red je, da ili nađe nekoga među vjernicima, tko će mu te stvari izrađivati po njegovim uputama; ili da ih naruči u nekom samostanu — danas ima više takvih, koji te stvari vrlo uspješno izrađuju. Treba, dakako, za to nešto potrošiti, ali se to isplati. Isplati za korist duša. Otkad već ljudi ovog svijeta troše horendne svote za oglase. A sigurno ne bi, kad se to ne bi rentiralo. A mi crkveni ljudi uvijek pomalo (pa i podosta!) spavamo i tek klipšemo za ovim svijetom. Ima nas, koji u toj stvari spadamo u prethistorijski svijet. Dogodi se, pa i u kakvu od stranaca silno posjećenu mjestu ne možeš na ulazu u crkvu ama baš ništa saznati ili dobiješ krive obavijesti. I onda po toj staroj obavijesti, koja više ne vrijedi, odeš u neku crkvu toga mjesta na sv. Misu, i ostaneš bez nje, jer tu je već dugo uopće nema.

Još sam jedan plakat našao na ulazu u crkvu. Adventski. Bio je tako zanimljiv i bogat, simbolizmom i tekstom, da sam ga i ja, već star svećenik, promatrao i čitao s velikim zanimanjem. A niz veliki oltar visio je krasan adventski antipendij, koji mi je dao ispiraciju za dvije adventske propovijedi.

Kada sam se s autobusne stanice uputio prema svećenikovu stanu, rekoše mi, da je na vjeronauci. I odoh onamo. Vjeronaučne su prostorije pokraj crkve. Ukusno uređene. S lijepo izrađenim klupama, a u uglu ploča. Bez ploče i krede ne mogu si zamisliti nikakvo predavanje. Po zidovima lijepe slike. Na stolu razglednice sa II. Vatik. koncila. Dakle vjeroučitelj se trudi, da se djeca upoznaju sa svim suvrem. događajima u katol. svijetu. I peć električnu sam tu našao. Jako lijepu — vizuelni je momenat i za nas starije, ali osobito za djecu vrlo važan. I, kad miruje na jednom mjestu, spirale joj se mogu micati gore-dolje, pa tako može ugrijati dio prostorije, koji već hoće. To nije kraj vel. studeni, naprotiv. Ali i tu je ugodnije biti u ugrijanim prostorijama — u kasnu jesen, zimi i u rano proljeće — negoli u hladnim. I time se osigurava polaznik na vjeronauku.

Pošto smo se pozdravili, prvo, što sam učinio, bilo je brojenje. 7. i 8. razred; djevojčice — bilo ih je svega 18. A nedavno sam bio na drugom mjestu, i tu sam vidio, da je vjeroučitelj prezadovoljan, kad ih ima samo 6. Jedno je i drugo mjesto malo — ali na jednom čini svećenik sve, što može, i osjećaju se očiti plodovi.

I u lijepom se ponašanju osjećaju. I u dječjoj pitomosti. I u čestom pristupanju k sv. sakramentu. I u pozdravljanju svećenika. Sve sam to našao u tom mjestu. Drugi sam dan ujutro prošao kraj škole baš za vrijeme škol. odmora. U reverendi. Prvi su me put

djeca vidjela, ali su po reverendi znala, da sam svećenik, i naveliko su mi vikali: »Hvaljen Isus!«

I sjutradan pred podne bio sam u vjeronaučnim prostorijama. Na dvije vjeronaučne pouke. Ovaj su put bili niži razredi. Vidio sam, da se vjeroučitelj obilno služi diaskopom i filminima. Pa ipak ne stradava zato vjeronaučni uspjeh kao što bi to neki htjeli. Naprotiv. Po želji vjeroučitelja ispitivao sam djecu. Radi poticaja. Zadivio sam se njihovu znanju. Tako odgovaraju stariji. A moja pitanja nisu bila šablonska, već takva, kao da zbilja i razgovaram s zrelim vjernicima. Ne samo teoretska, već i praktička — da vidim, znaju li primljena načela i stečeno znanje primijeniti na svoj praktični život. Bome znaju. E, ali zato su i ministranti prvorazredni. Zato mu i djeca, i djevojke idu na dnevnu sv. Pričest. Tu sam vidio i jednu lijepu praksu, koja je i prije rata bila rabljena od naših solidnih odgojitelja mladeži i djece — tzv. Isusove haljinice. Briga, da se Isusu uz njegovo rođenje pokloni što ljepše urešena haljinica; što više žrtvica.

Djeca vrlo dobro poznaju Fatimu, Pobožnost Srcu Is. i Srcu Mar. Prakticiraju I. petak i I. subotu. Česti su posjetnici Stola Gosp. U crkvi se ponašaju jako lijepo. Ministriranje je pobožno, točno i jednolično (ministrantski sastanci!). Sva su djeca pod svojim misama zaposlena. Tako nemaju ni prigode, da brbljaju, da se vrte i smiju.

To znači stvarati elitu. Bez te želje i bez toga nastojanja uopće ne mogu misliti ni u jedno povijesno doba pravog Isusova svećenika, a najmanje u današnje! Kao put do elite treba posebno upotrijebiti vjeronauku za svršene učenike i učenice osmoljetke (i nju drži taj svećenik!). Napose, u svrhu ozbiljne priprave za kršćanski brak. A, gdje su više srednje i visoke škole, ondje ćemo i vjeronauku polaznikâ tih škola voditi, imajući pred očima visoki cilj stvaranja elite! A, da dobijemo elitu, moramo biti neumoljivi prema sebi. Imati sami smisla za inetenzivan duh. život, za pokoru, za solidan dnevni rad, za ponavljanje teološkog znanja i njegovo proširivanje. Moramo pratiti sve događaje. Brinuti se za zbilja dobre propovijedi. Suvremene i psihološki obrađene. A osobito za točnost. Tu moramo biti neumoljivi. Baš će vjernici htjeti dolaziti i radnim danom na sv. Misu, kad ona nikad ne počne točno. Kad vjernici čekaju na ispovijed prije Mise, a svećenik se još nije ni iz kreveta izvukao. Silno mi je simpatičan postupak onih biskupa iz velikih katol. naroda, koji znaju u svom autu rano osvanuti pred zatvorenom crkvom kojega lijenog svećenika i onda ga probuditi i poslati u crkvu, da sjedne u ispovjedaonicu. — A kad mislim na tu strašnu netočnost nekih svećenika, pada mi na um; kao da gledaju u svojim vjernicima blago, koju su zvonjavom sabrali u crkvu, a onda njih samih nema i nema. Ili se hoće poslije Mise ispovijediti, a svojim držanjem im pokazuje da mu smetaju. Svaki dan, i radni i nedjeljno-blagdanski, svećenik se u određena vremena MORA nalaziti u ispovijedaonici. Ne, da vjernici čekaju svećenika, nego svećenik vjernike. Zar nije Papa Ivan XXIII izrekao vel. istinu, kad je u svojoj zadnjoj božićnoj alokuciji kazao, da Crkva »nije ustanovljena, da zapovijeda, nego da služi narodima«. I mora znati i rastvoriti svoje ruke i vaditi iz svog džepa. A srce znati otvoriti na svaku bol, na svaku nevolju, na svaku

potrebu. Posve je naravno, da želimo uspjeh svog sveć. rada, ali ne materijalno bogaćenje. Sve, što je potrebno, da mognemo uspješno djelovati, ali ne raskoš.

Onda se otvaraju i srca vjernika. Ona plemenitih posve. I otapa se led oko grješnih srdaca. Sve to vrijedi i za spom. svećenika i za njegove ovce. Zar bi inače mogao u tamošnjim djevojkama imati zamjenice u vjeronaučnoj obuci, dok je ležao bolestan?! Gledao sam i, kako saobraća s vjernicima. Dok smo išli s vjeronauke kući, svaki bi čas ili netko zaustavio njega ili bi pak on nagovorio koga od djece ili od roditelja. Razgovor je tekao ljubezno i odisao punim povjerenjem.

Takav svećenik nalazi uvijek relativno lako suradnike i suradnice. Pa i veliki broj. U tom se mjestu drži vjeronauka i za odrasle. Pa traži je i Crkv. zakonik (can 1332.). A drže se i sastanci s roditeljima djece, koja dolaze na vjeronauku. Tako je naš svećenik na Katehetsku nedjelju jesenas kod jutarnje školske Mise govorio i roditeljima i djeci o problemima vjeronaučne obuke, a roditelje zovnuo na posebni popodnevni sastanak, stavivši im na znanje, da će se po podne sabirati za potrebe katehizacije. Odaziv je u oba pravca bio vrlo dobar. Sad mi je bilo razumljivo, odakle kateheti pokriće za velike troškove oko nabavke klupa i drugih stvari. Pokazao mi je susjednu napuštenu veliku sobu. I nju će urediti za vjeronauku. A tu je večer očekivao novu električnu peć. S ultra-violetnim zrakama. »Znate, ove obične peći odveć osuše zrak, što onda dolazi do izražaja u kašljanju.« I filmina ima puno. A sve to stoji novaca.

Da li bismo iza ovog lijepog primjera smjeli malo apelirati na revnost? »I druge ovce imadem, koje nisu iz ovog ovčinjaka, i one mi valja dovesti, i čut će glas moj, i bit će jedno stado i jedan pastir« (Iv. 10, 16.). Mi moramo Isusu u tom poslu pomoći. A tolike su ovce od Isusa otpale. Valja dakle otpale ovce vratiti Isusu. A one, koje dosad nisu nikako pripadale Njemu, dovesti u njegov ovčinjak. »Dođoh, da oganj bacim na zemlju, pa šta hoću, nego da se zapali« (Lk. 12, 49.). Slaže li se s tim Isusovim riječima ona ležernost i ona samozadovoljnost, kad velimo, npr.: »A, šta me briga; učinio sam sve, što sam mogao, i sad dižem od svega ruke!« Odakle možemo mi znati, da smo sve učinili? O tome neka sudi Gospodin! I reći će svoju na svom Sudu. A naše je do smrti raditi; žilavo i revno raditi. Mnogo je ljepše, kad svećenik nije nikad sa sobom posve zadovoljan. Da se uvijek ispituje; da se stalno savjetuje; i da neprestano nanovo pokušava.

Da se stalno ispituje! Da se među ostalim rado pita: »Da nije koji moj grijeh kriv manjku Božjeg blagoslova?« Baš o tome ima toliko pouke u Svetom Pismu; u životopisima svetaca; u povijesti Crkve; pa i u — vlast. iskustvu. »Ali, jer si mlak, i nisi ni studen ni vruć, izbacit ću te iz usta svojih« (Iv. 3, 16.). A šta istom, ako je svećenik studen? Ako sam ne radi, a ruga se onima, koji rade.

Danas mnogo toga zapinje, jer je broj svećenika premalen. Zato se nikad ne umoriti u pozivanju vjernika na molitvu i žrtvu za dovoljan broj svećenika. Ali još više naglašavati: za svetost i revnost svećeničku. Dragi se Bog posebno rado služi primjerom sveta i revna svećenika, da privuče mlade ljude u svećenički stalež.

Franjo KRALJIH

IZ KATEHETSKE PRAKSE

Gdje držati vjeronauk?

U mnogim našim župama vjeronauk se održava po crkvama. Mišljenja sam, da crkve ne mogu biti redovite i stalne učionice za vjeronauk iz više razloga. Mnoge su mračne a sve su zimi hladne. Trebalo bi stoga što prije urediti uz crkvu, odnosno u samom župskom stanu učionicu u kojoj će se predavati vjeronauk. Kad se radi o većim ili samostanskim župama, takvih sala će biti i više. Te sale imale bi biti ukrašene slikama i kršćanskim parolama. Zimi bi ih trebalo zagrijavati da bude u njima ugodan boravak. Usput napominjem da bi u našim većim centrima moglo se već sada misliti na sale za odmaranje polaznicima vjeronauka. Tamo bi djeca u slobodnom vremenu igrala šaha, slušala glazbu na radioaparatu ili gramofonske ploče i sl.

Svjedodžbe za polaznike katehizacije

Kod nas je u nekim krajevima već uvedena praksa da se koncem školske godine izdaju polaznicima vjeronauka svjedodžbe o marljivosti u pohađanju i uspjehu. Postoje u nekim biskupijama štampani formulari svjedodžba. Izdavanje svjedožba pretpostavlja da kateheta ispituje đake. Ima među katehetama i mišljenja da ne bi trebalo dosađivati s pitanjima jer da bi se time odbijalo od vjeronauka naročito odraslije đake. Međutim mišljenja sam da u nižim razredima kateheta bezuvjetno mora ispitivati, jer to je najuspješniji način da se dobro nauči. A kod odraslijih đaka, onih iz gimnazije, također bi trebalo primijeniti metodu ispitivanja ali na neupadan način. Neće ih se moći ocijeniti ako ih se ne ispituje. Ali kateheta se ne smije pretvoriti u profesora-ispitivača, koji vreba kako će uhvatiti đaka da ne zna. Uostalom može se i pismenim putem izvršiti ispit.

Fond za katehizaciju

Svaka bi župa trebala imati neki fond za potrebe katehizacije. Taj fond bi se mogao stvoriti iz dobrovoljnih priloga vjernika i dobročinitelja. Sam župnik, ako bolje materijalno stoji, mogao bi dati svoj prilog. Iz tih sredstava bi se nabavljale knjige za katehetsku biblioteku, zatim plaćali formulari, svjedodžbe te tehnička pomagala u katehizaciji. Dobra je praksa da se koncem školske godine dijele nagrade najboljim polaznicima vjeronauka. Te nagrade bi bile uglavnom u devocijonalijama koje bi se nabavljale iz katehetskog fonda.

Udžbenici za gimnazijalce

Dugi niz godina čekamo udžbenike vjeronauka za gimnaziju, ali se još nitko ne nađe da ih napiše. Dakako da bi prethodno trebalo stvoriti zajednički program katehetske pouke pa prema njemu pisati udžbenike. Apeliramo na naš Episkopat da sastavljanje zajedničkog programa povjeri stručnjacima te im potom povjeri pisanje udžbenika za sve razrede gimnazije. Tome je već skrajnje vrijeme. Bez udžbenika sumnjiva je priprema katehete a još sumnjivija spremnost đaka da nešto nauče.

O. fra F. VLAŠIĆ

JEDNO ZABORAVLJENO POGLAVLJE LITURGIJSKE OBNOVE

(Krupne liturgijske anomalije sa terena)

Nijesmo mi svećenici uvijek lojalni u svom liturgijskom oduševljenju, ni kad ga imamo. Nijesmo, osobito, u njemu dosljedni. Puno nas više dolazi na liturgijske tečajeve nego što nas se savjesno drži liturgijskih propisa. I onih krupnih. U teoriji smo puno radikalniji nego u praksi. U onoj ličnoj prije svega: kad je u pitanju naša komocija.

Ja pritom najviše mislim na liturgijske propise pri dijeljenju sakramenata i sakramentala.

Znamo svi, kako je Crkva, barem zadnjih stoljeća, bila stroga u liturgijskom zakonodavstvu. Izuzela ga je bila skoro posve ispod vlasti biskupa i držala centralistički i ekskluzivno, u kompetenciji Svete Kongregacije obreda (kan. 253.). I pomno je pazila i na obredne sitnice: sve je bilo, do u detalje, regulirano rubrikama; sve zaštićeno sankcijama. Moralisti su — sigurno po auktoritativnim direktivama odozgor — svako ozbiljnije odstupanje od rubrika proglašavali grijehom: često i teškim. Treba samo prolistati koji bilo teološki moralni udžbenik, u traktatu »De sacramentis«. I kod našega starog i dobrog Noldina !

To je zakonodavstvo i danas, u principu, još uvijek na snazi. Nitko ga nije opozvao. Nitko nam od njega nije dao ni dispenze. Nitko od auktoritativnih nije, ni »via facti«, ni virtualno, a kamo li formalno, uzeo do znanja uzuse kojima se je tim zakonima počelo na sve strane derogirati. Ako se na tom području stvaraju novi običaji »novae consuetudines«, oni su danas još uvijek očito »contra legem« pa prema tomu ne mogu nikomu poslužiti za opravdanje ni za umirenje savjesti (kan. 25. i 27.).

A ipak se tu susreće svašta. I stvari koje se očito ne mogu braniti. I stvari kojima manjka svako razumno obrazloženje. I stvari za koje je »a priori« jasno da neće nikada, ni u budućnosti, biti legalizirane: barem ne u obliku kako ih neki danas prakticiraju. Nije moguće. Ne dopušta to ni najelementarniji osjećaj poštivanja božanskih tajni, svetih funkcija, duhovne službe.

Većinom se ljudi koji bilo »proprio marte«, bilo povedeni primjerom kolega uvode takve postupke, uopće ne brinu da im nađu pravni titul. Ne pada im ni na pamet da motiviraju svoje obredne »novosti«. Oni jednostavno ignoriraju sav taj liturgijsko-obredni »balast«. Oni su ga za sebe naprosto »otpisali«. A ako već koga od njih pritijesniš uza zid, i ako se, makar kroz maglu, sjeća principa iz morala, odgovorit će ti, ili da se služi »epikijom« — prilike na to sile, ne može se drukčije, po srijedi je »vis maior«, »ad impossibile nemo tenetur«, — ili da su »sacramenta propter homines«: valja modernizirati pastvu; valja je prilagoditi prilikama; apostolat ne smije robovati formalnostima.

To je činjenično stanje. A ako se sada upitamo kako je došlo do te liturgijske »širine« i koji joj je bio konkretan povod naići ćemo na dva glavna relevantna momenta. To je s jedne strane »motorizacija pastve«, a s druge sve ekskremnija uporaba civilnog odijela među svećenstvom, svjetovnim i redovnim. Bez ikakva ograničenja: i u kući i u sjedištu župe. Takva je praksa, i jedna i

druga, dovela do toga da je talar kao specifično i osnovno svećeničko odijelo, propisano u svim obrednicima za sve svete funkcije, u praksi naprosto prekrižen: ignoriraju ga od reda i skoro estentativno.

Mnogomu od tih naših uciviljenih više ne pada ni na pamet da prije mise obuče reverendu, osim eventualno kad misi u svojoj crkvi. Ni kad u sakristiji visi talar, ljabit, suknja na uporabu svakom stranom svećeniku, nitko za njih ne mari. Navuče čovjek jednostavno na svoj civil — i svijetli, i bez kolara — albu i dostojanstveno pođe na oltar: ništa ga ne smeta što mu se kroz čipke naziru konture nogu u »štopericama«. A u tom stilu ide onda i sve drugo. Ima ih pa ne samo da sjedaju u ispovjedaonicu i bez talara i bez stole, nego i krste, doduše sa roketom i stolom, ali bez talara, preko civilnog odijela i kravate. Na svoje sam oči to vidio: i u katedralnim sakristijama. I nimalo se ne ustručavaju ni ne ženiraju: pa ni kad ih gleda tkogod od onih iz kurije. Zašto bi se obazirali na nečiji »scandalum pharisavicum«? »Utuntur iure suo!«

Drugo nijesam vidio, ali jesam čuo: od svjedoka očevidaca i svećenika. U hlačama i košulji, bez kaputa, ulazi nadobudni mladi levita u crkvu, prilazi, bez ikakva liturgijskog odijela na sebi, k oltaru i tabernakulu, otvara ga, vadi iz njega Presveto, stavlja ga, u burzi, u džep od hlača, i odlazi — naš moderni svećenički Tarzicije — na proviziju bolesnika: na biciklu ili na motoru. Mirne savjesti. S apostolskom slobodom i širokogrudnošću. Bez predrasuda. A jedan opet župnik, — da li samo jedan? — i u svojoj župi, i u svojoj župskoj crkvi, »passim« dijeli pričest u roketi i stoli preko civilnog odijela i kravate.

Ostalo nijesam ni vidio ni čuo, ali znam. Drukčije ne može biti, gdje se na bolesnika ide motorom. Pratilac je od takvih provizija zauvijek uklonjen, svjetiljka isto tako, učešće vjernika isto tako. Sve su to »munjevite provizije«, u kojima je otpalo sve nebitno. Kako je s liturgijskim odijelom u takvim slučajevima to svatko sebi može vrlo lako predstaviti. A kad je tako s provizijama, kako li je istom sa sprovodima, osobito na selu!

Nije moje da ikome zbog toga sudim. Ja samo kažem da to treba nekak oregulirati. Pa i onda ako tko misli da drukčije ne može biti i da se s tom novom, motoriziranom pastvom valja miriti. S ovakvom, kakva je gdjegdje kod nas.

I tada bi trebalo ljudima kazati barem što se od toga još može tolerirati a što ne može. I trebalo bi povući neku, makar najnižu, granicu. I trebalo bi nam sugerirati kako da, u tom slučaju, spasavamo barem ostatke ostataka od tradicionalnih i, još uvijek, legalnih pastoralnih propisa i uzusa. I čim da naknadimo gubitke i osiguramo, ako ništa drugo, a ono minimum decentnosti i ceremonioznosti u našoj pastoralnoj praksi. I, konačno, kako da prepriječimo sablazan i iščuđivanje pobožnijih vjernika koji još nijesu toliko otišli naprijed u »apostolskoj slobodi« kao njihovi dušobrižnici.

Ako stvari nijesu još zrele za auktoritativne intervencije, zašto nam ne bi tkogod od ljudi koji se zanimaju liturgikom i vole pastvu a poznaju, možda i iz svoga iskustva, problematiku naših prilika, rekao barem što on o tom misli i što bi se moglo učiniti?

Zašto nam tkogod ne bi, da ništa, prodrmao liturgijsku i pastoralnu savjest?

Dok jedni od nas tako rade bez ikakvih skrupula u savjesti a drugi na to šute, uzalud je govoriti o novom liturgijskom duhu među našim svećenstvom. Bez iskrene pobožnosti i živog pieteta prema vječnom nebeskom Liturgu i njegovim božanskim tajnama sve je to papir i teorija. Naivno je, u tome slučaju, puno polagati na one stotine učesnika s naših liturgijskih tečajeva.

Valja i tu stvar jedanput načeti i izvesti na čistac. Inače se i nama zna mjesto. Među onima za koje Evanđelje kaže: »excolantes culicem, camelum autem glutientes!« (Mat 23, 24). A zna nam se i pravorijek iz narodne poslovice: »Pometi najprije ispred svojih vrata!«
Č. Č.

ANGELI VARUHI, POMOČNIKI DUHOVNIKOV

Prehodi v mislih dežele krivovercev in nevernikov in predoči si velika središča in mesta prebivalcev: koliko bi jih našel, ki niti ne vedo, da imajo angela varuha, koliko jih je, ki nanj popolnoma pozabljajo.

Popravi ti, duhovnik, to zamudo in pozabljivost ter malomarnost. Skazuj spoštovanje in češčenje prav posebno angelom varuhom svoje župnije in tistih duš, ki so ti v skrb in varstvo izročene, ter jih prosi, naj ti pomagajo čuti nad tvojo čredo, da te o pravem času pokličejo k bolnikom, da te opomnijo na pregrehe in slabe navade ljudi, da te navdahnejo, kako naj jih opominjaš in svariš, da bo tvoja beseda imela uspeh.

Pobožni duhovnik ima navado, da v spovednici pozdravi angela varuha svojih spovedancev, na prižnici svojih poslušavcev, pri katehezi angele otrok, da bi njegova beseda obrodila mnogo sadu... Vse, kar dela, bodisi da moli, mašuje, deli zakramente, ko opravlja molitveno uro, ko bolnike obiskuje, vse priporča angelom varuhom in jih prosi za pomoč.

Duhovnik opravlja molitev k angelu varuhu in opominja tudi svoje vernike, naj ne pozabijo večkrat moliti: Angele Dei, qui custos es mei. Govori pogostoma o tem predmetu, priporoča to pobožnost otrokom, odrastli mladini, vsaki starosti, zlasti za čas skušnjave. O, da bi vsi ljudje spoznali veliko srečo in jo cenili, da imajo angela varuha, ki jih povsod spremlja in čuva. Da bi se vsaj večkrat pomnili nanj.

FRANC RAMPRE

Crkva je na svijetu ne zato da gospodari narodima, nego da im služi. **Ivan XXIII**

Zašto nam tkogod ne bi, da ništa, prodrmao liturgijsku i pastoralnu savjest?

Dok jedni od nas tako rade bez ikakvih skrupula u savjesti a drugi na to šute, uzalud je govoriti o novom liturgijskom duhu među našim svećenstvom. Bez iskrene pobožnosti i živog pieteta prema vječnom nebeskom Liturgu i njegovim božanskim tajnama sve je to papir i teorija. Naivno je, u tome slučaju, puno polagati na one stotine učesnika s naših liturgijskih tečajeva.

Valja i tu stvar jedanput načeti i izvesti na čistac. Inače se i nama zna mjesto. Među onima za koje Evanđelje kaže: »excolantes culicem, camelum autem glutientes!« (Mat 23, 24). A zna nam se i pravorijek iz narodne poslovice: »Pometi najprije ispred svojih vrata!«

Č. Č.

ANGELI VARUHI, POMOČNIKI DUHOVNIKOV

Prehodi v mislih dežele krivovercev in nevernikov in predoči si velika središča in mesta prebivalcev: koliko bi jih našel, ki niti ne vedo, da imajo angela varuha, koliko jih je, ki nanj popolnoma pozabljajo.

Popravi ti, duhovnik, to zamudo in pozabljivost ter malomarnost. Skazuj spoštovanje in češćenje prav posebno angelom varuhom svoje župnije in tistih duš, ki so ti v skrb in varstvo izročene, ter jih prosi, naj ti pomagajo čuti nad tvojo čredo, da te o pravem času pokličejo k bolnikom, da te opomnijo na pregrehe in slabe navade ljudi, da te navdahnejo, kako naj jih opominjaš in svariš, da bo tvoja beseda imela uspeh.

Pobožni duhovnik ima navado, da v spovednici pozdravi angela varuha svojih spovedancev, na prižnici svojih poslušavcev, pri katehezi angele otrok, da bi njegova beseda obrodila mnogo sadu... Vse, kar dela, bodisi da moli, mašuje, deli zakramente, ko opravlja molitveno uro, ko bolnike obiskuje, vse priporča angelom varuhom in jih prosi za pomoč.

Duhovnik opravlja molitev k angelu varuhu in opominja tudi svoje vernike, naj ne pozabijo večkrat moliti: Angele Dei, qui custos es mei. Govori pogostoma o tem predmetu, priporoča to pobožnost otrokom, odrastli mladini, vsaki starosti, zlasti za čas skušnjave. O, da bi vsi ljudje spoznali veliko srečo in jo cenili, da imajo angela varuha, ki jih povsod spremlja in čuva. Da bi se vsaj večkrat pomnili nanj.

FRANC RAMPRE

Crkva je na svijetu ne zato da gospodari narodima, nego da im služi. **Ivan XXIII**

VIJESTI

Božićno bdjenje. Mnogi duhovni pastiri žele da bi i Božićno bdjenje, poput uskrsnog, bilo posvećeno kojim osobitim obredom. U Belgiji su npr. već napravili nekoliko pokušaja kako bi se to dalo ostvariti (Ephemerides liturgicae 1963, 1, 76).

Mozarapski obred. Sv. Stolica je dozvolila upotrebu mozarapskog obreda kod pogreba za cijelo područje Latinske Amerike. Mjesto latinskog upotrebljavat će se živi jezik (Der Sonntag 1963, 11, 4).

Liturgijski jezik. U liturgijskom časopisu »Liturgisches Jahrbuch« (Münster, Westf.), god. XIII (1963), br. 1, str. 33—42 izišao je članak Dra D. Kniewalda »Altslawische und kroatische Sprache im Gottesdienst«. Osim povjesnog razvoja upotrebe našeg jezika u liturgiji tu je prikazana i suvremena problematika u svjetlu nastojanja liturgijske obnove i II vatikanskog koncila.

Reforma crkvenog zakonika. Kad je Sv. Otac 25. siječnja 1959. najavio II vatikanski koncil, najavio je također i reformu crkvenog zakonika. Nedavno je imenovao komisiju koja će predvoditi ostvarenje te reforme. Komisija ima 28 članova kardinala. Predsjednik je kardinal Ciriaci, a tajnik Msgr Violardo, dosadašnji tajnik komisije za tumačenje Zbornika kanonskog prava (Inf. cath. intern. 1963, 190, 6).

Đakonat. O problemu obnove đakonata izdala je tvrtka »Herder« vrlo uspjeli zbornik »Diakonia in Christo«. Djelo je posvećeno kardinalima Wyszynskom i Königu, a uredili su ga K. Rahner i H. Vorgbimler. U mnogim gradovima (kao npr. Aachenu, Kölnu, Essenu, Trieru, Freiburgu, Münchenu) već postoje grupe ljudi koji se pripremaju za službu đakona (Der Sonntag 1963, 10, 4).

Dušobrižnici turista. Porastom turizma raste u svim zemljama i skrb Crkve da se za njih pobrine. Kod mnogih katoličkih naroda s većim grupama turista idu posebni dušobrižnici. Tako će ove sezone s njemačkim turistima poći u Italiju kao turistički dušobrižnici 20 svećenika-redovnika (Der Sonntag 1963, 11, 28).

Homiletski list. Na ovogodišnjem homiletsko-liturgijskom tečaju u Zagrebu rodila se misao o homiletskom listu koji bi donosio građu za propovijedi. Taj je list već počeo izlaziti u Zagrebu pod naslovom »Verbum Dei«. Za sada izlazi kao prilog Vjesnika zagrebačke nadbiskupije a uređuje ga zagrebački DLO. Narudžbe se šalju na Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb I, Kaptol 31.

Sv. Zbor za Istočnu Crkvu. Svi rimski zborovi (kongregacije) uz kardinala prefekta imaju još nekoliko drugih kardinala kao članove. Članovima Zbora za Istočnu Crkvu imenovao je Sv. Otac nekoliko istočnih patrijarha (koptskog, melhitskog, maronitskog, kaldejskog i jeruzalemskog). Smatra se da je to jedan korak prema konačnom rješenju pitanja prednosti istočnih patrijarha (The Tablet 30. III 1963, 350).

Sv. Otac pozvan na Athos. Ekumenski carigradski patrijarh uputio je Sv. Ocu poziv da posjeti Athos prigodom proslave 1.000-godišnjice tamošnje monaške kolonije (The Tablet 23. III 1963, 322).

Biblija u novinama. Neka američka novinarka, koja je postigla velike uspjehe u priređivanju skraćenih izdanja najpoznatijih romana, priredila je od cjelokupnog teksta Sv. Pisma (773.692 riječi) skraćeno izdanje (The Concise Bible od oko 40.000 riječi). Za vrijeme ovogodišnje korizme veliki broj američkih novina donosio je u nastavcima tu skraćenu Bibliju (Der Sonntag 1963, 11, 28).

Zajednički prijevod Biblije. Dušobrižnik hamburških studenata P. Philippi predložio je da se za kršćane svih konfesija priredi zajednički jedinstveni prijevod Sv. Pisma. To je posebno važno za one tekstove koji se upotrebljavaju kao molitve kao npr. psalmi i Očenaš (Der Sonntag 1963, 9, 24).

Govornici na koncilu. Radi bržeg odvijanja rasprava na koncilu predložio je nadbiskup Padeborna L. Jäger da bi pojedine biskupske konferencije izabrale biskupe koji će govoriti u ime cijelog skupa biskupa pojedinih crkvenih područja. Tako ne bi koncilski oci govorili samo u svoje ime nego bi iznosili probleme cijelog svoga kraja (Kirchenzeitung für das Bistum Hildesheim 1963, 13, 2).

Kardinal Bea u SAD. Prigodom svog posjeta Americi držao je kardinal Bea nekoliko konferencija u Bostonu, New Yorku, Baltimoru i Washingtonu. U predavanju na Harvardskom sveučilištu spomenuo je tri glavna ekumenska rezultata koncila: uspostavu sekretarijata za jedinstvo kršćana, prisustvovanje nekatoličkih delegata i probuđenu svijest da su svi kršćani međusobno usko povezani (Inf. cath. intern. 1963, 190, 5).

Hodočašće u Lurd. Oko 30 pripadnika anglikanske Crkve hodočastit će u Lurd u kolovozu o. g. Poticaj za ovo hodočašće dao je anglikanski biskup W. Westall. U hodočašću će sudjelovati i nekoliko bolesnika (Der Sonntag 1963, 12, 2).

Pravoslavni časopis o koncilu. U drugom ovogodišnjem broju »Pravoslavnog misionara« (Beograd) pod rubrikom »Kroz hrišćanski svet«, na str. 88—93 izišao je izvanredno topao, iscrpan i realan članak »Iz rada II Vatikanskog sabora«. Pisac tog članka, koji će se i dalje nastavljati, s najvećim zanimanjem i simpatijama prati rad ovog ekumenskog sabora te mu je uspjelo da istinski upozori na ono što je najbitnije u radu sabora. Među ostalim piše: »Crkva želi da pažljivo razmotri i prouči najpreče potrebe čovečanstva i da formuliše svoje stavove prema njima i previdi mogućnosti uspešnog delanja u pravcu njihovog rešenja... (str. 88). Sabor je dakle u znaku pomlađivanja Crkve i njenog posavremenjivanja, no ne u tom smislu kao da je Crkva zastarela... (str. 89). Papa Jovan XXIII je rekao: Treba u stvari suočiti moderni svet s večnim i životnim snagama Evanđelja« (str. 90).

Vjerska snošljivost. U vrijeme II vatikanskog sabora iskrsnuo je na površinu i problem vjerske snošljivosti. Jedan od prvih plodova toga raspravljanja je nastojanje španjolskih biskupa da se protestantima u Španjolskoj zagarantira vjerska sloboda koju do sada nisu imali. Tu posebno dolazi u obzir pravo na posjed, sloboda škola, puštanje nekatolika u državne službe (Kirchenzeitung für das Bistum Hildesheim 1963, 7, 1).

Hodočašće razumijevanja. Oko 1.500 katolika, protestanata i židova u Čikagu posjetilo je 450 crnačkih obitelji i razgovarali su o problemima obiteljskog života i odgoja. Ovakvi posjeti sigurno će mnogo pridonijeti međusobnom razumijevanju (Der Sonntag 1963, 5, 4).

Ekumenski karitativni pothvat. Prior protestantske zajednice u Taizé, R. Schutz, pozvao je katolike, protestante i pravoslavne da sudjeluju u pothvatu protiv gladi u Južnoj Americi pod lozinkom: »Podijeli svoj kruh«. Južna Amerika ima oko 200,000.000 katolika, 9,000.000 protestanata i 300.000 pravoslavnih. U sakupljanju pomoći sudjelovat će najviše katolici (80%), zatim protestanti (10%) i pravoslavni (10%). Ovaj pothvat ima svrhu ne samo da se pomogne gladnima nego također i da se kršćani međusobno zbliže (Ibid. 24).

Katolici u svijetu. Od g. 1900. katolici su u odnosu na broj ljudi na svijetu porasli za 0,5%. Računa se da je g. 1961. bilo na zemlji 3,075 milijuna ljudi. Od toga ima katolika 545 milijuna ili 17,7% (Ibid. 2, 2).

Redovništvo u Poljskoj. Prema varšavskom listu »Sztandar Mlodych« bilo je prije rata u Poljskoj oko 4.000 redovnika, a sad ih ima 20.000. Redovnica je bilo 16.000, a sad ih ima 30.000 (Ibid.).

Afrički benediktinci. Novi prior benediktinskog samostana Gihindamuyaga želi da benediktinski red u Africi uprilići afričkoj tradiciji i shvaćanju. Monasima afričkog porijekla bit će dozvoljeno da osnivaju redovničke zajednice koje će se u mnogim pojedinostima razlikovati od evropskih (Inf. cath. intern. 1963, 184, 11).

Umro o. dr Stanko Petrov. Dne 13. III o. g. umro je u Sinju marljivi suradnik našeg časopisa, dugogodišnji duhovnik sjemeništa, bivši provincijal franj. provincije Presv. Otkupitelja o. Stanko Petrov. Pokojnik je bio veoma izgrađena, profinjena i otmjena redovnička i svećenička ličnost koja je samom svojom pojavom osvajala svećenike i vjernike. Istakao se kao religiozni pisac i pjesnik. Napisao je vrlo veliki broj članaka u različitim našim katoličkim listovima, osobito u glasniku »Gospa Sinjska« koji on pokreće i uređuje kroz 9 godina. Posebno je izdao: »Moderni konvertiti« (Split 1926), »Svetac svega svijeta« — život sv. Ante (Sinj 1932), »Zrcalo bez ljage« — razmatranja za mjesec svibanj (Sinj 1938), »Čudo dvadesetoga vijeka« — povijest ukazanja u Fatimi (Zagreb 1942; II izd. 1943) i dr. ... S talijanskoga je preveo i udesio: »Veliko obećanje« (Šibenik 1940; II izd. 1941), »Zdravo Kraljice« (Šibenik 1941), »Kršćanski brevijar« (Zagreb 1961). Pred samu smrt izišla mu je iz štampe knjiga »Svećenik i žrtva« — povijest života Karla Leisnera (Split 1962). Za štampu je spremio još »Sv. Franjo i njegova Braća« i dr. Za čitaoce našega časopisa bit će značajno da je pokojnik preveo encikliku »Mediator Dei« koja je izišla u Vjesniku đak. biskupije (o. J. Š.).

Umro dr Petar Grabić. U Splitu je 28. III 1963. umro dugogodišnji profesor, odgojitelj, crkveni pisac, provincijal i apostolski radnik o. Petar Grabić. Kao profesor teologije u Makarskoj osnovao je Novu Reviju kojoj je bio prvi urednik. Napisao je mnoštvo

teoloških rasprava u Mahnićevoj Hrvatskoj Straži, Bogoslovskoj Smotri, Serafskom Perivoju, Vrhbosni a najviše u Novoj Reviji. Bio je član i Hrvatske bogoslovne akademije u Zagrebu. Kao provincijal osnovao je tiskaru Kačić u Šibeniku. Bio je inicijator gradnje crkve Gospe od Zdravlja u Splitu te inicijator i izgraditelj samostana i svetišta Gospe Lurdske u Zagrebu. Kao katolički senior mnogo je radio oko uzdizanja i oplemenjivanja javnoga života u Hrvatskoj. Bio je revan propovjednik i ispovjednik osobito potkraj života (o. K. N.).

NAŠA CRKVA
Vjesnik župe Zaton kod Šibenika

Među simpatične publikacije duhovnog sadržaja valja svakako ubrojiti župski vjesnik »Naša crkva«. Prvi je broj izašao na šest ciklostilski ispisanih stranica, a drugi na deset. Svojom vanjskom opremom odaju privlačnost, a raznolikom ilustracijom i kratkim člancima pobuđuju zanimanje. Vidi se, da ih je uredio župnik, koji je — in dosis refractis — ubacio s razmjerno malo riječi mnogo profilnih crta svoje župe. Njegovi vjernici, kojima je taj vjesnik namijenjen brzo će ih uočiti.

Radi se o župi, koja ima blizu 1400 duša. Župna je crkva pod krovom, ali treba srediti sve ostalo.

U vjesniku župe Zaton mogu dušobrižnici uočiti, kako se s malo sredstava, ali s mnogo uspjeha može ostvariti župski list. Ne mislimo na ropsko nasljedovanje, nego ovo iznimno kao poticaj, kako bi dušobrižnik mogao približiti svojim vjernicima njihove duhovne potrebe i oživjeti njihovu svijest pripadnosti Crkvi.

Neka drugi vatikanski sabor po Božjoj milosti probudi u Crkvi novu duhovnu snagu a katoličkom apostolatu otvori novo polje rada da čovječanstvo, pod vodstvom Kristove Zaručnice, dostigne onaj cilj koji do sada nije moglo dostići.

Ivan XXIII